

SBÍRKA

SPISŮ PRÁVNICKÝCH A NÁRODOHOSPODÁŘSKÝCH

S podporou ministerstva školství a národní osvěty a Rašínova fondu

vydávají

KAREL ENGLIŠ A FRANTIŠEK WEYR.

== SVAZEK LXXIII. ==

SKUTKOVÉ ZJIŠTĚNÍ A PRÁVNÍ POSOUZENÍ V ŘÍZENÍ SOUDNÍM

STUDIE K REVISNÍMU A ZRUŠOVACÍMU

ŘÍZENÍ PŘED NEJVYŠŠÍM SOUDEM

NAPSAL

JUDr. KAREL GERLICH

sekretář nejvyššího soudu a soukromý docent

právnícké fakulty Masarykovy university

SEMINÁRNÍ
Judiciál.

KNIHOVNA
oddělení

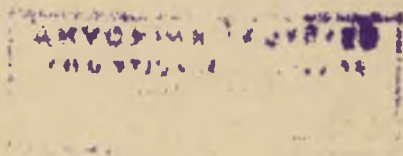
PRAHA — BRNO 1934

NAKLADATELSTVÍ »ORBIS« PRAHA XII., FOCHOVA 62

STŘEDNÍ KNIHOVNA
PRÁVNICKÉ FAKULTY UJEP
STARÝ FOND
C. inv.č. 014673

Koupi od _____
Darem od *pt. Laškovská*
v _____ za Kčs _____
Inv čís : 35.286
Sign: _____

OTCI

1070

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

PŘEDMLUVA

Mnohotvárnost a obsahová bohatost moderních právních řádů staví právnictvo před těžký problém: zvládnouti velký komplex právních norem a udržeti jednotnost právního řádu. Na této cestě podává právní vědě i právní praxi pomocnou ruku ryzí nauka právní, umožňujíc svou širokou formulací obecné řešení společných otázek, vyskytujících se stejně v různých výsecích právního řádu. Jednou z takových otázek je rozlišení skutkového základu od právního jeho posouzení, jež se vyskytuje v procesech normotvorných. K jejímu řešení chce přispěti tato studie.

Považuji za svou povinnost poděkovati na tomto místě panu profesoru dr. *Weyrovi* za laskavou pozornost, se kterou sledoval mou práci. Jemu a pánům prof. dr. *Kallabovi* a dr. *Sedláčkovi* děkuji za cenná upozornění v některých otázkách zde řešených. Nemenšími díky jsem zavázán panu docentu dr. *Fajnorovi*, prvnímu presidentu nejvyššího soudu, za laskavý zájem, s kterým sledoval a umožnil mně vypracování této studie, věnované jedné z nejdůležitějších otázek judikatury nejvyššího soudu. Pánům profesorům dr. *K. Englišovi* a dr. *F. Weyrovi* pak děkuji za laskavé přijetí knihy do Sbírký spisů právnických a národohospodářských.

V Brně dne 27. listopadu 1934.

K. Gerlich.

O B S A H

Předmluva	VII
Obsah	IX
Literatura	XV

ČÁST OBECNÁ.

TEORETICKÉ VYMEZENÍ SKUTKOVÝCH A PRÁVNÍCH OTÁZEK V SOUDNÍM PROCESU.

§ 1. Úvod a položení problému.

(Důležitost rozlišení skutkových a právních otázek. Skutkový základ a právní posouzení věci. Jednotné vyšší hledisko pro civilní i trestní proces normotvorný. Konstrukce Weyrova.) 3

§ 2. Ryzí nauka právní.

(Kritická filosofie idealistická východiskem. Hlavní představitelé školy normativní. Kritické stanovisko Kallabovo. Pojem povinnosti. Norma. Interpretace. Právní řád. Hierarchie právních norem. Konkretisace. Hledisko statické a dynamické.) 3

§ 3. Normotvorný proces soudní.

(Weyrova konstrukce právního řízení. Zdůraznění intelektuálního rázu činnosti soudcovy. Vznik rozsudku v normotvorném soudním procesu. Orgán normotvorný. Vyšší instance. Schema normotvorného procesu soudního: 1. skutkové zjištění, 2. interpretace, 3. aplikace.) 5

§ 4. Svět kausální a normativní.

(Kritická filosofie Kantova a její význam pro právní metodologii. Prostor, čas a kausální zákon jsou immanentními vlastnostmi lidského mozku. Determinismus. Požadavky formální a praktické filosofie Kantovy. Dualismus světa jaký jest a jaký má být. Svět kausální. Rozlišení poznatků kausálních a normativních je otázkou kritického stanoviska rozumu. Englišův trialismus myšlení normativního, přírodovědeckého a teleologického. Jeho konstrukce vědy hospodářské jako vědy teleologické.) 7

§ 5. Právní norma a právní předpis.

(Konstrukce normy u Weyra a Sedláčka. Pouhý úsudek hodnotící. Sedláčkova heteronomie norem, získaná odosobněním normy. Vývoj pojmu normy v ryzí nauce právní. Srovnání konstrukcí Kelsenovy, Weyrovy a Sedláčkovy, Logická forma právní normy. Rozlišení právní normy a právních předpisů. Sedláčkův pojem pramene právního.)

9

§ 6. Konkretisace právní normy.

(Hierarchie právních norem. Norma konkrétní. Vzájemný poměr norem vyšších a nižších. Formální a obsahové meze vzniku normy. Pojem konkretisace normy. Konkrétní norma nejnižšího druhu. Weyrovo rozdělení normotvorných procesů. Jejich vzájemný poměr. Výkon obsahu normy. Pojem exekuce. Zánik normy splněním obsahu povinnosti.)

12

§ 7. Skutková podstata a skutkové zjištění.

(Dvojí pozorování normy s hlediska normy nadřazené a podřazené. Skutková podstata je soubor skutečností (jevů), na které právní norma víže určité účinky. Kausální chápání skutkové podstaty. Skutková podstata jako jev kausálního světa do normy jako pojem dosažený. Souvislost právní normy s vnějším světem. Skutková podstata je pojmem právním. Právní skutečnosti jako právní pojmy promítnuté do světa kausálního. Dvě rozdílné skutkové podstaty: jedna vymezená normou, druhá jako součást vnějšího světa. Skutkové zjištění je konstatování toho, jakou skutkovou podstatu poznal soudce ve světě vnějším. Zjišťování existence právní normy. Otázka výkladu normy nespadá do zjištění skutkové podstaty. Odlišné stanovisko Weyrovo. Jeho předpoklady a kritika.)

15

§ 8. Interpretace a výklad zákona.

(Interpretace jako ryze intelektuální operace. Sedláčkovo propracování tohoto pojmu. Weyrovo rozlišení statického a dynamického hlediska východiskem. Základní postoj při interpretaci je statický. Při interpretaci jde o zjištění obsahu normy jako úsudku o tom, co má být. Sedláčkovo pojetí podmíněné skutkové podstaty normy jako normativního následku nebo účinku normy. Metody interpretační. Hermeneutika. Vůle zákonodárce. Ratio legis.)

17

§ 9. Skutkové a právní závěry.

(Kausální a normativní poznatky v procesu normotvorném. Poznávání jevů světa kausálního v čase, prostoru a kausalitě. Na něm závislé závěry skutkové. Obsah povinnosti vodítkem při poznávání normativním. Z toho plynoucí závěry právní se liší od závěrů skutkových metodou myšlení.)

19

§ 10. Aplikace a její poměr k interpretaci, konkretisaci a subsumpci.

(Aplikace je upotřebením normy na zjištěnou skutkovou podstatu. Různý pojem aplikace v ryzí nauce právní. Weyrovo nejširší pojetí aplikace jako veškeré činnosti orgánu normotvorného kromě zjišťování skutečné skutkové podstaty. V užším smyslu rozumíme aplikací normy její použití na konkrétní skutkovou podstatu. Konkretisace je v podstatě týž děj, avšak obráceně pozorovaný. Nejdůležitějším

znakem aplikace je delegace normotvorného orgánu, jediné jehož činnost se může nazývat aplikací. Subsumpcí je míněno podřazení zjištěné skutkové podstaty pod určitý právní předpis. Je to obráceně pozorovaná aplikace normy v nejširším smyslu. Kallabova kritika metodologických pojmů subsumpce a interpretace. Sedláčkově důrazné rozlišování interpretace a aplikace. Neubaurovo rozdělení právní vědy a praxe podle interpretace a aplikace. Jeho kritika. Interpretací se musí zabývat jak právní věda tak i praxe. Jejich součinnost. Aplikace přísluší jediné praxi.) 20

§ 11. Rozlišení otázek skutkových a právních v literatuře civilního a trestního práva procesního.

(Základní stanovisko, různost metodologie vědeckých směrů. Horovo rozlišení skutkových a právních otázek rozlišením sbírání skutkového základu sporu od subsumpce. Štastného these o poměru soudu ke stránce skutkové a k právním normám. Jeho pojetí právní normy. Kritika. Procházkova a Sedláčková konstrukce žalobního důvodu. Kritika Procházkovy předrozsudečné normy a deklarativního charakteru soudního rozsudku. Přednosti stanoviska Sedláčkovy. Štajgrův spis: Právo a skutečnosti v civilněprocesním revisním řízení. Jeho čtyři skupiny poznatků. Kritika celé konstrukce. Další ukázky a kritika literatury: Flieder, Sperl, Pollak, Schrutka, Stein, Mannheim, jeho pojem subsumpce, Hellvig, jeho úzký výklad, Coulon, dv. r. Sedláček, nedostatek metodologického základu jeho pojednání, Klein, jeho výklad skutkového zjištění, Čícha, kritika jeho formulace. Ukázky literatury trestního procesu: Storch, Miříčka, Prušák, Lohsing, Rulf, Dohna. Konstrukce Kallabova. Soukupův výklad praxe slovenského trestního procesu. Zvláštnosti interpretace v trestním procesu normotvorném. Zdůraznění společné formulace civilního a trestního procesu.) 22

§ 12. Skutkové zjištění a právní posouzení v řízení správním.

(Široký pojem právního řízení. Sjednocování procesních řádů. Předpis § 70 správního řádu. Výklad Weyrův. Neubaurovo rozdělení činnosti aplikujícího orgánu. Háchovo zkonkretňování normy a zabstraktňování skutečností. Kritika této konstrukce.) 35

§ 13. Závěr a shrnutí výsledků.

(Skutkové zjištění, skutková podstata, interpretace, aplikace. S hlediska dynamického je normotvorný proces jen aplikací. Předpoklady aplikace jsou jednak norma, nalezená interpretací, jednak skutkový základ, nalezený skutkovým zjištěním. Základní postoj při interpretaci a skutkovém zjištění je statický. Skutkové zjištění patří do sféry skutkové, interpretace a aplikace do sféry právní. Nutnost rozlišení skutkové podstaty jako součásti vnějšího světa (skutková) a jako pojmu do právní normy dosazené (právní). Skutková podstata jako soubor jevů kausálního světa ve světě kausálním a ve světě normativním. Skutková podstata podmiňující jest jednou právní (při interpretaci a aplikaci), po druhé skutková (při skutkovém zjištění). Skutková podstata podmíněná je vždy právní. Schema logické formy právní normy. Rozlišení skutkových a právních otázek při konstrukci soudního procesu civilního a trestního. Konstrukce trestní normy. Nutnost rozlišení interpretace, skutkového zjištění a aplikace.) 38

NĚKTERÉ PŘÍPADY SKUTKOVÝCH A PRÁVNÍCH OTÁZEK
V CIVILNÍM ŘÍZENÍ DOVOLACÍM
A V TRESTNÍM ŘÍZENÍ ZRUŠOVACÍM.

§ 14. Obsah právních předpisů.

(Poznání obsahu právního předpisu je vždy otázkou právní. Při poznávání normy konkrétní nutno lišiti její interpretaci od výkladu projevu vůle. Při právu obyčejovém (místních, obchodních zvyklostech, usancích a pod.) jde o skutkové zjištění, pokud jde o poznání obyčeje, a o právní posouzení, pokud jde o výklad obyčeje a jeho dosah. Otázky po obsahu a porušení povinnosti jsou otázkami právními.) 43

§ 15. Právní předpis a skutková podstata.

(Výklad § 503 č. 4. c. ř. s. v judikatuře. Několik praktických případů rozlišení skutkového zjištění a právního posouzení: vadnost nebo správnost plnění, seznatelnost vad zavazadel při dopravě. Jiné případy.) 44

§ 16. Přednesy a tvrzení stran.

(Prohlášení stran jako skutková podstata, na kterou se aplikují předpisy procesní. Význam prohlášení stran ve směru důkazním. Jejich obsah je otázkou skutkovou, aplikace normy na ně otázkou právní.) 46

§ 17. Projev vůle a výklad projevu.

(Projev vůle jako obecně srozumitelné formulace úsudku o tom, co má býti. Projev vůle jako skutková podstata a jako norma. Ná-zory judikatury. Kritika. Projev v oboru trestním jako jev, zname-nající porušení povinnosti. Skutkové a právní otázky při výkladu projevu v judikatuře. Otázky skutkového zjištění, interpretace a aplikace.) 46

§ 18. Duševní stavy, vědomí, přičetnost.

(Duševní stav jako otázka skutková. Vědomí jako duševní stav. Povinnost vědomosti. Duševní stavy v právu trestním. Přičetnost. Jde o podmínky, na něž je vázána povinnost. Opilství. Silné roz-čilení. Otázky vědomí v trestní judikatuře. Nutnost rozlišení vědomí, jaké jest a jaké má [musí] býti.) 48

§ 19. Obsah listiny.

(Civiální judikatura považuje zjištění obsahu listiny za skutkové, její výklad za právní posouzení. Kritika tohoto stanoviska. Nutnost rozlišení mezi obsahem listiny a normou konkrétní, jejíž vznik listina dokazuje. Nesprávný názor praxe o t. zv. zákonných vyklá-dacích pravidlech. Hledisko trestní praxe.) 50

§ 20. Úmysl, vina, zavinění.

(Názor slovenské trestní praxe v otázce úmyslu. Kritika. Nutnost rozlišení interpretace, skutkového zjištění a aplikace v této otázce. Otázka trestného úmyslu jako aplikace jest otázkou právní. Pokud je otázka úmyslu skutkovou. Otázka viny a zavinění je otázkou porušení povinnosti, tedy otázkou právní.) 51

§ 21. Bezelstnost a omyl.

(Podle judikatury je otázka bezelstnosti (obmyslnosti) otázkou právní, v určitém směru však také skutkovou. Nutnost konstrukce povinnosti v této otázce. Otázka porušení této povinnosti je otázkou právní. Otázka, zda k omylu došlo, je skutkovou, stejně otázka, zda omyl byl znám. Otázku, zda omyl měl nebo musel být znám, nutno zase řešit na základě konstrukce povinnosti. Názor judikatury.) 52

§ 22. Příčinná souvislost.

(Judikatura považuje otázku příčinné souvislosti za otázku smíšenou. Nutnost rozlišení hlediska kausálního a normativního. Příčinná souvislost a porušení povinnosti. Interpretace, skutkové zjištění a aplikace v otázkách příčinné souvislosti.) 53

§ 23. Důkaz pravdy a pravděpodobnosti.

(V judikatuře je otázka tohoto důkazu považována za skutkovou. Rozložení otázky podle interpretace, skutkového zjištění a aplikace. Názorný příklad. Otázka pravdy a pravděpodobnosti, jak je položena, náleží celá do skutkového zjišťování.) 54

§ 24. Bolestné.

(Sedláčkovo vymezení pojmu bolestného. Rozlišení skutkového zjištění a aplikace při určování bolestného. Otázka výměry výše bolestného je otázkou právní, ježto jde o aplikaci.) 55

§ 25. Otázka veřejného zájmu.

(Konstrukce t. zv. veřejného zájmu. Jde o otázku povinnosti, právním řádem stanovené. Je proto otázka, co je veřejným zájmem, interpretací a tedy otázkou právní. Stanovisko judikatury.) 56

§ 26. Trest a okolnosti rozhodné pro jeho výměru.

(Otázka uložení trestu je otázkou aplikace a tudíž otázkou právní. Okolnosti pro výměru trestu rozhodné jsou regulativní principy normotvorné a musíme při nich lišit interpretaci, skutkové zjištění a aplikaci. Nesprávné pojetí otázky viny jako skutkové a otázky trestu jako právní v literatuře.) 56

§ 27. Doslov.

(Hlavním vodítkem pro řešení jednotlivých případů je rozlišení interpretace, skutkového zjištění a aplikace.) 57

L I T E R A T U R A

- Bayer*, Entscheidungsgrundlagen im deutschen und österreichischen Zivilprozesse. Graz 1911.
- Binding*, Grundriss des Deutschen Strafprozessrechts. (5. v. vyd.) Leipzig 1904.
- Boor*, Die Entscheidung nach Lage der Akten. Mannheim 1934.
- Cícha*, Skutkové zjištění a právní posouzení. Soudc. Listy XII. 1931.
— Mimořádný dovolací rekurs v řízení nesporném. Právník LXXII. 1933.
- Coulon*, Tat- und Rechtsfrage im Revisionsverfahren. Zentralblatt f. d. jur. Praxis 1932.
- Dohna*, Das Strafprozessrecht (2. vyd.). Berlin 1925.
- Dominik-Kizlink*, Obecný zákoník obchodní, Praha 1927.
- Ehrlich*, Juristische Logik. Archiv f. d. ziv. Praxis, sv. 115 (1917).
- Engliš*, Základy hospodářského myšlení. Brno 1922.
— Národní hospodářství. Brno 1924.
— Poměr mých „Základů hospodářského myšlení“ k normativní teorii právní. Časopis pro práv. a stát. vědu X. 1927.
- Flieder*, Příspěvek k výkladu revisního důvodu omylného právního posouzení věci dle § 503 č. 4. c. ř. s. Zprávy Právnícké Jednoty Moravské 1912.
- Foltin*, Leitfaden zur Vorlesung über Tschechoslowakisches Strafprozessrecht. Praha 1932.
- Gerlich*, Rozhodčí řízení v občanských rozepřích právních. Brno-Praha 1932.
— Právní posouzení a porušení zákona. Soudc. Listy XIII. 1932.
— K otázce nesprávného právního posouzení a nezákonnosti. Soudc. Listy XIII. 1932.
- Goldschmidt*, Zivilprozessrecht. Berlin 1929.
- Hácha*, Nejvyšší správní soud. Slovník veřejného práva čs. II. 1932.
- Havelka*, Poznámky k Weyrovu pojmu „právního řízení“. Právník LXVIII. 1929.
- Hellwig*, System des Deutschen Zivilprozessrechts I. Leipzig 1912.
- Hoetzel*, Řízení správní. Slovník veřejného práva čs. III. 1934.
- Hora*, Československé civilní právo procesní, III. (2. vyd.). Praha 1929.
— Odvolání podle rakouského civilního řádu soudního. Praha 1915.
- Kallab*, Úvod ve studium metod právnických I. a II. Brno 1920—1921.
— Učebnice trestního řízení. Brno 1930.
— Právotvorný monopol státu a požadavek logické jednotnosti právní vědy. (Příspěvek k nauce o interpretaci právních norem.) Věd. ročenka práv. fak. I. 1922.

- Kallab*, K pojmu „právního řízení“. Právnick LXVIII. 1929.
- Právní filosofie a výklad zákonů. Věd. ročenka pr. fak. VI. 1927.
- Poznámky o významu normativní teorie (čiré vědy právní) pro teorii práva trestního. Příspěvek k poznání vztahů mezi právem a politikou. Věd. ročenka práv. fak. XI. 1932.
- Právo a politika. Studie metodologická. Věd. ročenka práv. fak. XII. 1933.
- Kelsen*, Hauptprobleme der Staatsrechtslehre. Tübingen 1923.
- Základy obecné teorie státní, přel. F. Weyr, Brno 1926.
- Reine Rechtslehre. Einleitung in die rechtswissenschaftliche Problematik. Wien—Leipzig 1934.
- Ryzí nauka právní, přel. Chytil, Brno 1933.
- Klein*, Vorlesungen über die Praxis des Civilprocesses. Wien 1900.
- Die Beweiswürdigung in der Revisionsinstanz. Gerichtszeitung 1899.
- Krcha*, Skutková zjištění rozsudková. Soudc. Listy XIII. 1932.
- Kries*, Lehrbuch des deutschen Strafprozessrechts. Freiburg 1892.
- Kubeš*, Zákon a rozhodnutí. Časopis pro práv. a st. vědu XVI. 1933.
- Lohsing*, Österreichisches Strafprozessrecht in systematischer Darstellung. II. vyd. Graz und Wien 1920.
- Mannheim*, Beiträge zur Lehre von der Revision wegen materielrechtlicher Verstöße im Strafverfahren. Berlin 1925.
- Materialien* zu den neuen öster. Civilprocessgesetzen I.-II. Wien 1897.
- Mayer*, Entstehungsgeschichte der österreichischen Strafprozess-Ordnung. Wien 1876.
- Miřička*, Trestní právo procesní. Praha 1932.
- Neubauer*, Volné uvážení v řízení správním, zejména o přezkoumávání rozhodnutí spočívající na volné úvaze nejvyšším správním soudem. Publikace II. sjezdu čs. právníků. Brno 1925.
- Interpretace a aplikace práva v pojetí normativní teorie. Právnick LXX. 1931.
- Neumann*, Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen II. (4. vyd. Wien 1928.)
- Ott*, Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního III. Praha 1901.
- Philippi*, Zur Reform des Zivilprocesses. Judicium I. 1929.
- Pollak*, System des Oesterreichischen Zivilprozessrechtes II. (2. vyd.) Wien 1931.
- Procháška*, Žalobní důvod. Studie k normativní konstrukci civilního sporného procesu. Praha-Brno 1932.
- Normativní teorie a tvorba práva. Sborník prací k padesátým narozeninám Karla Engliša. 1930.
- Příspěvek k nové konstrukci civilního sporného procesu. Věd. ročenka práv. fak. X. 1931.
- Základy právního procesu v pojetí normologické teorie. Právnick LXXI. 1932.
- Prušák*, Československé řízení trestní. Praha 1921.
- Rizy*, Über die Verbindlichkeit zur Beweisführung im Civilprocess. Wien 1841.
- Rulf*, Der österreichische Strafprocess, Wien 1888.
- Schrutka*, Grundriss des Zivilprozessrechts. Leipzig 1909.

- Schuster*, Österreichisches Civilprocessrecht. Wien 1896.
- Sedláček* H., Die Beweisfrage nach der Zivilprozessordnung vor dem Obersten Gerichtshof. Gerichtszeitung 1899.
- Sedláček* Jaromír, Občanské právo československé. Všeobecné nauky. Brno 1931.
- Obligační právo I. Obecné nauky o právních jednáních obligačních a o splnění závazků. 2. vyd. Brno 1933.
 - Obligační právo III. Mimosmluvní závazky — jednatelství a versio in rem — náhrada škody — nekalá soutěž. Brno 1929.
 - Problém interpretace normy. Englišův sborník (1930).
 - Základní pojmy soukromého práva. Věd. ročenka práv. fak. IX. 1930.
 - Právní norma. Věd. ročenka práv. fak. XI. 1932.
- Soukup*, Skutková zjištění jako základ pro uplatňování materiálních důvodů zmatečnosti podle zák. čl. XXXIII:1896 v trest. řízení před soudy sborovými a porotními. Právny Obzor XVII. 1934.
- Sperl*, Lehrbuch der Bürgerlichen Rechtspflege I. 3. Wien 1930.
- Systematische Übersicht über Literatur und Praxis des öster. Civilprozess- und Exekutionsrechtes. Gerichtszeitung 1899. Též zvl. otisk. Wien 1899.
- Stein* Felix, Der Sachverhalt vor der Revisionsinstanz. Juristische Blätter 1900.
- Stein* Friedrich, Das private Wissen des Richters. Leipzig 1893.
- Grundriss des Zivilprozessrechts. Tübingen 1921.
- Storch*, Řízení trestní rakouské II. Praha 1897.
- Štajgr*, Právo a skutečnosti v civilněprocesním revisním řízení. Bratislava 1933.
- Štastný*, Civilní žaloba v právu československém. Praha 1934.
- Nesprávné právní posouzení a porušení zákona (§ 46, odst. 2. zák. č. 100/31). Právník LXXI. 1932.
- Ullmann*, Grundriss des Zivilprozessrechts. Leipzig 1900.
- Valeček*, Vliv odvolacího soudu na skutková zjištění. Soudc. Listy XIII. 1932.
- Důvod odvolací (dovolací) a návrh. Soudc. Listy XV. 1934.
- Vargha*, Das Strafprozessrecht (2. vyd.), Berlin 1907.
- Weyr*, Základy filosofie právní. (Nauka o poznání právnickém.) Brno 1920.
- Správní řád. Brno 1930.
 - Zur Lehre von den konstitutiven und deklaratorischen Akten. Öster. Zeitschrift für öffentliches Recht, 1918.
 - Příspěvek k teorii aplikace práva. Časopis pro práv. a stát. vědu. 1919.
 - „Motivy“ zákonů a „důvody“ rozhodnutí. Vědecká ročenka práv. fak. III. 1924.
 - K pojmu „právního řízení“. (Studie procesuální.) Věd. ročenka práv. fak. VII. 1928.
 - Čtyry kapitoly z právní noetiky. Časopis pro práv. a st. vědu. XII. 1929.
 - Studie k pojmu exekuce. Věd. ročenka práv. fak. VIII. 1929.
 - O praktické funkci normy. Englišův sborník (1930).
 - Povinnost a ručení. Studie z ryzí nauky právní. Věd. ročenka práv. fak. XII. 1933.

ČÁST OBECNÁ

TEORETICKÉ VYMEZENÍ
SKUTKOVÝCH A PRÁVNÍCH OTÁZEK
V SOUDNÍM PROCESU

§ 1. Úvod a položení problému.

Otázka, kterou chceme zde řešiti, je jedna ze základních otázek normotvorného procesu soudního a často tvrdým oříškem praxi. Jak v civilním řízení soudním (§ 503 c. ř. s. a § 534 o. s. p.), tak i v řízení trestním (§ 288 č. 3 tr. ř. a § 33 por. nov.) nutno v nejvyšší stoličce řešiti, které otázky v nižších stolicích probrané a rozhodnuté jsou skutkové a které právní, aby se mohla posouditi přípustnost opravného prostředku v tomto směru. Jak v civilním tak i v trestním řízení jest v československém právním řádě nejvyšší soud přezkumnou stolicí, která může jen přezkoumati rozhodnutí nižších soudů po stránce právní, jsouc při tom vázána skutkovým zjištěním stolic nižších. Nutno proto v každém jednotlivém případě přesně rozlišiti skutkový základ od právního posouzení věci.

Posuzovati normotvorný proces soudní jak civilní tak i trestní s jednotného vyššího hlediska a dospěti tak k uspokojivým závěrům obecně platným nám umožňuje Weyrova konstrukce normotvorného procesu. Budeme se proto zabývati nejprve touto konstrukcí a hledati pak odpověď na naši otázku pozorováním průběhu normotvorného procesu soudního a jednotlivých jeho článků.

§ 2. Ryzí nauka právní.

Základem učení Weyrova a celé ryzí nauky právní, zvané dříve též teorie normativní, jest kritická filosofie idealistická, která vedla normativní školu ke skepsi o dosavadních metodách právní vědy a v Kantově rozlišení světa kauzálního a normativního poskytl podklad celé právní noetice tohoto vědního směru. Aniz třeba podrobně vyličovati, čím přispěli jednotliví představitelé této školy (Kelsen, Weyr, Sedláček, Merkl a j.) k vybudování této teorie, stačí zde stručně podati základy celého učení, pokud jsou nutny k dalším našim úvahám. Při tom použijeme k velkému prospěchu věci také konstrukci Kalla Bových, který stojí vědecky blízko škole normativní a v mnohém přispěl svým kritickým stanoviskem k vytříbení poznatků ryzí nauky právní, zejména v otázkách, o které nám zde půjde.

Základním pojmem právním, z něhož musíme vycházeti jak při výkladu jednotlivých předpisů právního řádu, tak i při vědeckých úvahách právnických, je p o j e m p o v i n n o s t i. Povinnost je to, která nám charakterisuje určitý předpis jako právní, povinnost je to, o jejíž vykonávání běží ve světě vnějším, povinnost je to, co ukládá právní norma povinnostním subjektům jako něco, c o m á b ý t i a c o t y t o p o v i n n o s t n í s u b j e k t y m a j í k o n a t i. Přihlédneme-li k obsahu povinnosti v jednotlivém případě, shledáme, že vyjadřuje, jak má povinnostní subjekt jednati.

Subjektem povinnosti, jemuž se ukládá povinnost a kterému se předpisuje, jak jednati má, může být kdokoliv. V abstraktním pravidle může být povinnost uložena celému souboru subjektů. V jednotlivém konkrétním případě však může být povinnostním subjektem jedině bytost rozumová: člověk.

Pravidlo, které stanoví povinnosti, nazýváme n o r m o u. Jednání všech lidí ve spořádaném státě je upraveno souborem právních norem, kterýžto soubor nazýváme právním řádem. P r á v n í ř á d je logicky jednotným a uzavřeným celkem. Skládá se z množství různých právních předpisů, které se navzájem kříží a začasť obsahují pravidla, která si navzájem odporují. Z principu logické jednotnosti právního řádu však plyne, že v rámci jediného právního řádu může platiti jen jedno pravidlo jako norma právní. Je proto nutno zjistiti, jaké právní pravidlo v určitém případě platí. Toto hledání právní normy nazýváme i n t e r p r e t a c í.

K pojmům právní normy a interpretace se ještě vrátíme, zde jsme je uvedli jen pro úplnost výkladu o otázkách základních.

Právní řád jako logicky ucelený soubor právních norem obsahuje normy různého druhu. Při organickém uspořádání právního řádu vyplývá jedna norma z druhé. Mluvíme proto o normách nadřazených a podřazených, o h i e r a r c h i i p r á v n í h o ř á d u. Nejvyšší normu, z které vyplývají at přímo nebo nepřímou všechny normy nižší, nazýváme ohniskem právního řádu. Jí bývá norma zvaná ústavní, z ní vyplývají nižší normy zákonné, z těch pak dále normy ještě nižšího druhu, nařízení, výroky soudní, správní akty a pod. Normy vyšší jsou na rozdíl od nižších charakterisovány právě tím, že lze z nich ještě další normy odvozovati. Normy vyšší se vyznačují všeobecností stanovené povinnosti, aniž jsou jimi přesně určeny povinnostní subjekt a obsah jeho povinnosti. To vše je určeno až v normě konkrétní, kde za abstraktní povinnost je dosazena povinnost konkrétní a za abstraktní povinnostní subjekt, subjekt konkrétní. Není proto již možná další konkretisace této normy a je proto tato norma normou nejnižšího druhu.

Poznáváme-li určitý právní řád a jeho normy, hledíme na něj jako na daný a neměnný. Pozorujeme ho tedy s hlediska s t a t i-

ckého. Naproti tomu, chceme-li pozorovati, jak norma vzniká, tu musíme pozorovati právní řád s hlediska dynamického. Na tomto poznatku spočívá konstrukce procesu normotvorného.

§ 3. Normotvorný proces soudní.

Weyr (ve Vědecké ročence VII. str. 30 a násl.) ukázal, že konstrukce civilního procesu jako boje o právo není juristicky správnou, neboť vede k určitým chybným důsledkům, nehledě ani k tomu, že předpokládá materiální nárok pro jeho „uplatňování“ sporem o tento nárok je nelogické, když teprve tímto sporem se má rozhodnouti, zda nárok straně přísluší neb nepřísluší, čili má se zjistiti jeho existence. Weyr poukázal zejména k tomu, že v civilním procesu — stejně jako v jiných právních řízeních — jde spíše o spor vůlí účastněných osob (každá z nich chce zvítěziti), nežli o spor názorů (intelektuální), poněvadž všichni uznávají za platnou jedinou normu, podle které jest daný skutkový stav posouditi a spor rozhodnouti. Normativní teorie pojímá pojem „procesu“ mnohem šířeji než nauka dosavadní, totiž jako dějnormotvorný. V tomto obecném pojetí procesu nezáleží na tom, zda jde o tvorbu norem obecných (abstraktních) nebo konkrétních (individuálních), norem prvotných nebo druhotných. Stejně tak nerozhoduje, zdali se tu upravují protichůdné zájmy povinnostních subjektů (řízení t. zv. sporné) a zda se toho řízení povinnostní subjekty účastňují neb nikoliv. Tím byla shrnuta pod společný pojem normotvorného procesu celá řada těchto procesů: zákonodárný (tvorba norem prvotních) a procesy soudní a administrativní. S hlediska normativního může býti jediným pojmovým znakem t. zv. řízení právního v nejširším smyslu skutečnost, že se jím tvoří normy. Je-li pak toto řízení chápáno jako normotvorba, pak se jeví zároveň jako výkon něčeho, co nařizuje vyšší norma. Tak na př. rozsudek, který ukončuje civilní proces soudní, jeví se jako výkon vyšší obecné normy, jejíž aplikací vzniká, t. j. práva občanského. Rozsudek možno považovati též za konkretisaci vyšší normy obecné, neboť aplikací na konkrétní skutkovou podstatu určuje blíže povinnost (konkrétní), která jest v normě vyšší stanovena jen obecně.

Weyr rozdělil formy právního řízení do tří typických skupin: 1. proces t. zv. zákonodárný, který vede k stanovení prvotních norem právních (zákonů), 2. případy řízení, v němž normotvorba jest zároveň povinnostní (orgánní) funkcí normotvůrce, a 3. smluvní řízení normotvorné. Do skupiny čís. 2 zařazuje normotvorné procesy, uskutečňované dvěma druhy státních orgánů, jak je vytvořila tradiční nauka, soudy a ostatní orgány výkonné. Upozorňuje

právem na to, že také v procesu zákonodárném vykonává orgán normotvorný svou (ústavní) povinnost, takže ani tu není vlastně rozdílů, avšak v procesech soudním a administrativním, ve kterých jde o stanovení konkrétních norem, vystupuje představa normotvorné činnosti jako funkce povinnosti již zcela jasně.

Nejdůležitější poznatek, který můžeme z Weyrovy konstrukce normotvorného procesu vytěžit pro normotvorný proces soudní a zejména pro řešení našeho problému, je z důraznění intelektuálního rázu činnosti soudcovy, která spočívá ve správném zjištění skutkové podstaty sporu a ve správné aplikaci právní normy na tuto skutkovou podstatu.

Normotvorným procesem soudním (jak civilním tak i trestním) se tvoří konkrétní norma: rozsudek. Tvorba norem tu postupuje od normy abstraktnější ke konkrétnější. Orgánem normotvorným je tu zvláštní orgán státní: soudce. Tento je zásadně nezávislý, t. j. není orgánu nadřazeného, který by mu nařizoval, jaký obsah musí mít normy jím vydávané. Nadřazené instance jsou rovněž soudy, které se však účastňují normotvorného soudního procesu v rámci své vlastní působnosti, když následkem opravného prostředku se zahájí normotvorný proces před touto instancí vyšší. Norma touto vyšší instancí vydaná pak vstupuje na místo normy vydané instancí nižší, ať už je výrok vyšší instance změňující nebo potvrzující.

Funkce vyšší instance soudní spočívá především v přezkumné činnosti, t. j. v intelektuální činnosti, kterou přezkoumává rovněž intelektuální činnost stolice nižší. Tato činnost však není jedinou funkcí vyšší stolice, nýbrž jest jen součástí celkové její činnosti, která jest normotvorbou, jak shora bylo řečeno. Činnost vyšší stolice u srovnání s činností stolice nižší se nám zpravidla jeví jen súženou proto, že převládá tu činnost interpretační a aplikační nad činností zjišťovací.

Pro účely našeho pojednání si můžeme schematicky načrtnouti intelektuální činnost orgánu normotvorného (soudce) v soudním procesu — a tím vlastně i průběh celého tohoto procesu — takto:

1. zjištění skutkového stavu věci (skutkové zjištění),
2. nalezení vhodné právní normy (interpretace),
3. upotřebením nalezené právní normy na zjištěnou skutkovou podstatu (aplikace).

Při tom nutno opětně zdůrazniti, že všechny tyto tři podstatné části shledáváme v každém normotvorném procesu soudním (ať v nižší nebo vyšší stolici). Procesními předpisy bývá vyšší stolice omezena co do části prvé více než stolice nižší.

Uvedené tři části normotvorného procesu soudního nejsou snad nějakými uzavřenými celky, nýbrž jde tu o pouhé rozlišení trojí

činnosti normotvorného orgánu, při čemž časově nejsou jednotlivé její druhy od sebe odlišeny, ba naopak navzájem se proplétají a začasť i splývají. Právě proto však nutno rozlišovati, co do které z nich spadá.

Dříve však než přistoupíme k rozboru jednotlivých těchto částí normotvorného procesu soudního, musíme se zabývatí některými pojmy základními.

§ 4. Svět kausální a normativní.

Jest zásluhou nesmrtelného díla Immanuela K a n t a, že nám dalo možnost kritického pojetí formy myšlení. Jest pak zásluhou ryzí nauky právní, že dokonale zužitkovala mnoho nesmírně cenných poznatků Kantovy filosofie pro právní metodologii. (Srovnej zejména W e y r o v y Základy právní filosofie a Čtyry kapitoly z právní noetiky.)

Vnější svět, který kolem sebe pozorujeme, chápeme v prostoru, čase a příčinném vztahu. Kant dokázal, že prostor, čas a kausální zákon jsou vlastnostmi lidského mozku, bez kterých tento mozek nemůže pracovati, nemůže ani mysletí a chápati. Musí proto nutně poznávati svět jenom v těchto formách prostoru, času a kausálního zákona. Touto svou teoretickou filosofií o formách myšlení, kterou nazval Kant kritikou čistého rozumu (Kritik der reinen Vernunft), dospěl Kant nutně k determinismu, t. j. k poznání o nesvobodě lidské vůle, pokud chápeme přírodu čistým rozumem, neboť pak se nám příroda jeví jako řetěz příčin a následků, kde každý následek vyplývá nutně z příčiny. Není proto v této přírodě místa pro pojmy mravnosti, povinnosti a viny, když není svobody v jednání. Neboť o vině — t. j. porušení povinnosti — mohu mluvití jenom tam, kde subjekt, kterému ukládám povinnost a kterému porušení této povinnosti přičítám k vině, tedy subjekt povinností, může se rozhodnouti mezi několika možnostmi a podle toho jednati.

Determinismus vyplynul z ryze formálního pozorování přírodního dění. Pozorují-li přírodu jen podle zákona kausálního, tu každý následek má svou příčinu, z které nutně vyšel. U člověka však jako bytosti rozumové, nutno zdůraznití také jeho stránku volní. Vůle to jest, která řídí jednání člověka a která mu umožňuje rozhodovati o svém jednání a je podle jedné z více možností zaříditi. Byl to tedy požadavek praktické filosofie, který vedl Kanta k tomu, aby vedle ryze formální kritiky čistého rozumu postavil svou kritiku rozumu praktického (Kritik der praktischen Vernunft).

Spočívá tedy Kantovo učení na dualistické filosofii, která vedle sebe staví na jedné straně svět, jaký jest, který

chápeme v prostoru, čase a zákoně kausálním, čili s v ě t k a u s á l n í, a na druhé straně svět, j a k ý m á b ý t i, jaký si ho představujeme a chceme mítí s hlediska určitého názoru mravního. K tomu, aby svět byl takový, jaký má býti, slouží určitá závazná pravidla, normy, a proto nazýváme svět, který se nám jeví ve světle těchto norem takový, jaký má býti, s v ě t e m n o r m a t i v n í m.

K pojmu normy vůbec a normy právní se ještě vrátíme, zde si blíže všimneme ještě jen rozlišení světa kausálního a normativního, pokud již z tohoto rozlišení můžeme něco vytěžití pro řešení našeho problému.

S v ě t k a u s á l n í je dán odpovědí na otázku, co jest. Patří proto do světa kausálního vše, co můžeme svými smysly vnímati v prostoru, čase a kausálním zákonu. Takto však můžeme chápati nejen všechny události vnějšího světa, tedy skutečnosti, předměty, události, jednání a projevy lidí, nýbrž také obsah oněch pravidel, která určují, co má býti, čili normy. Nemůžeme proto již na základě poznatku o rozlišení světa kausálního a normativního rozřešiti náš problém tak, že bychom považovali skutkové zjištění za poznatek ze světa kausálního a právní posouzení za promítnutí zjištěné skutečnosti do světa normativního.

Z uvedeného nám však pro naše úvahy plyne jeden důležitý poznatek. Totiž ten, že obsah normy poznáváme stejným způsobem, totiž v prostoru, čase a zákoně kausálním, jako ostatní skutečnosti vnějšího světa. Nelze proto hledati kriterion pro rozlišení skutkových a právních poznatků ve způsobu, jakým je poznáváme. Toto rozlišení leží jinde, totiž v tom, jak poznané skutečnosti chápeme. Teprve myšlenkovou operací, kterou v dalším ještě probere-me, můžeme dospěti k tomu, že jeden poznatek budeme chápati jako poznatek kausální, jiný jako normativní. Záleží proto na k r i t i c k é m s t a n o v i s k u n a š e h o r o z u m u, jak jednotlivé poznatky vnímáme.

K tomu, abychom určité poznatky chápali jako právní, musíme si uvědomiti právě to, že vedle světa kausálního nám určité vjemy, které přicházejí do naší mysli rovněž z tohoto světa kausálního, tvoří pomyslný svět normativní, právní řád. Musíme si uvědomiti, poznávajice obsah určitého právního předpisu, že se nejedná o nic existentního ve světě vnějším, o nic ani konkrétního, ba ani nic v té míře abstraktního, o nějaký n á r o k, jak dřívější právní věda konstruovala t. zv. právo. Musíme si naopak uvědomiti, že se jedná o pouhé pravidlo, o pouhou pomůcku, která nám slouží za měřítko jednání lidských.

Touto úvahou jsme dospěli k zásadnímu rozlišení poznatků právních a poznatků skutečnostních (kausálních). Jejich rozlišení nám vyplyne ze způsobu, jakým jsme k nim dospěli. Všechny ty,

kteří jsme získali hledající odpověď na otázku, co má být, jsou poznatky právními, ty pak, které jsme získali odpovědi na otázku, co jest, jsou poznatky skutečnými. Při tom nesmíme zapomenouti, že každý předmět můžeme pozorovati jak s hlediska jaký jest, tak i s hlediska, jaký má být.

Konstrukce ryzí nauky právní, vybudovaná na Kantově dualismu, zůstala při rozlišení světa kausálního (jaký jest) a normativního (jaký má být), spokojujíc se tímto rozlišením, které jí poskytlo spolehlivý podklad metodologický. V oboru myšlení ekonomického pak provedl Engliš (Základy hospodářského myšlení, Národní hospodářství) rozlišení myšlení teleologického od myšlení přírodovědeckého. Poukázal k tomu, že svět normativní, konstruován ryzí naukou právní, kryje pode jménem toho, co být má, jednak to, co být má povinně, jednak to, co být má jako chtěné. Proti dualismu teorie normativní dospěl Engliš k své trialistické konstrukci myšlení normativního, přírodovědeckého a teleologického. Podle toho pak rozdělil vědy empirické na: a) vědy přírodní, které pracují přirozenou kausalitou (něco působí, něco jest), b) vědy teleologické, které pracují teleologií (něco jest chtěno — postulát) a c) vědy normativní, které pracují logickou racionalitou (něco má být — norma). Tím rozlišil v explikativních vědách myšlení přírodovědecké od myšlení teleologického, zvláště hospodářského. Správné metody myšlení hospodářského našel tak, že dokázal, že hospodářská věda je vědou teleologickou, neboť všechny základní pojmy hospodářské jsou pojmy teleologické, vznikají, představujeme-li si zjevy chtěnými neb nechtěnými, a lze je definovati jen účelem.

§ 5. Právní norma a právní předpis.

Zmínili jsme se již nahoře o pojmu povinnosti jako základním pojmu právním a o tom, že pravidlem, které stanoví povinnosti, jest norma. Výkladem o nazírání kausálním a normativním jsme pak dospěli k poznatku, že norma je pravidlem o tom, co má být.

Weyr (Základy str. 18) nazývá normu obecně výrazem něčeho, co má být. Tímto „něčím“ může být cokoliv, čili cokoliv může být obsahem normy. Normu si nemůžeme myslet bez činitele, kterému tato norma svědčí. Tímto činitelem je subjekt povinnosti, t. j. ten, kterému norma ukládá povinnost. Původcem normy, který normu vydal, je subjekt normy, jehož jsme při dynamickém pojetí právního řádu — v procesu normotvorném — nazvali nahoře normotvůrcem.

Pro normu samu a její platnost je skutečné chování (jaké jest)

lidí, kteří se mají touto normou řídit, zcela lhostejné. Ona pouze stanoví, jak se lidé chovati mají.

Sedláček (Občanské právo čs. str. 5, 10) označuje normu jako úsudek povinnosti, jako pravidlo o lidském chování. Jest to pravidlo, které již od dob klasické pravovědy římské značí něco, podle čeho člověk zpravidla jedná. Norma je zvláště kvalifikovaný hodnotící úsudek, který obsahuje vedle pouhého hodnocení i povinnost. Vedle normy máme totiž také pouhé hodnotící úsudky, které měří skutečnost podle toho, zda se tato skutečnost nějaké normě blíží či nikoliv. Pouhý hodnotící úsudek se liší od normy právě tím, že nestanoví žádné povinnosti.

Tímto rozlišením pouhých hodnotících úsudků od normy vydvihl Sedláček základní znak normy právní, totiž povinnost. Právní normy od jiných odlišuje však Sedláček především jejich heteronomií, položiv právem důraz na odosobnění normy, kterou jenom tak lze považovati za normu právní. To vyžaduje bližšího vysvětlení.

Dotkli jsme se již nahoře toho, že subjektem normy je ten, od kterého norma pochází, subjektem povinnostním pak ten, kterému norma ukládá povinnosti. Jak subjektem normy tak i subjektem povinnosti může býti jedině bytost rozumová: člověk. O něm však z kritické filosofie Kantovy víme, že podléhá kausalismu a to jak co do své stránky sensitivní, poznávací, tak i co do své stránky volitivní. Proto i produkt jeho vůle, norma, kterou by si sám dal, norma autonomní, by podléhala témuž kausalismu. Norma však kausalismu podléhati nesmí, neboť jsme si vymezili svět normativní v antithesi proti světu kausálnímu. Musíme proto vyloučiti normu z okruhu kausalit tím, že ji odosobníme od subjektu povinnostního. Kant provedl toto rozdělení tím, že vidí v člověku dvě bytosti, vytvořiv vedle člověka jako subjektu povinnosti také bytost vyšší: homo noumenon.

Na tomto filosofickém problému založil Sedláček velmi zdařile svou konstrukci právní normy jako normy heteronomní. Normou autonomní je ta, která vychází od subjektu, který je zároveň subjektem povinnosti, norma heteronomní, pak ta, která vychází od subjektu odlišného od subjektu povinnosti. Rozdíl mezi oběma je logický.

Je tedy právní norma normou heteronomní, t. j. vychází od jiného než od povinnostního subjektu (Sedláček, lib. cit. str. 10). Tím, že vychází právní norma od jiného subjektu než povinnostního, obrací se předem na vnější jednání povinného a nikoliv na vnitřní myšlení, které je vnějškově nezachytitelné. To je důležité také pro řešení našeho problému, pokud jde o zjištění skutkové

podstaty právní normy a rozlišení poznatků právních od skutkových.

Pojem právní normy prodělal i v ryzí nauce právní svůj vývoj. (Srovnej Sedláčkov o pojednání ve Věd. ročence XI.). Kelsen vyšel nejprve z pojmu státu nezabýval se pojmem normy, kterou pojímal prve jako projev vůle státu. V původní struktuře se mu jeví norma jako logický úsudek, jako hypotetický úsudek o povinnostech, který si stát sám sobě stanoví. Naproti tomu Weyr si položil striktní otázku, co je norma, a formuloval ji v gramatické formě jako něco, co má býti, jak jsme se o tom již nahoře zmínili. Další nutný důsledek s hlediska kritické filosofie idealistické, že právní normou může býti jen norma heteronomní, jak jsme o tom právě pojednali, zdůraznil hlavně Sedláček. K tomu ovšem nemálo přispělo civilistické hledisko, s něhož Sedláček jako civilista chápe právní normu a právní řád. Weyr s hlediska státovědeckého ani nepotřeboval se blíže obíratí pojmem právní normy v tomto směru a obrátil svou hlavní pozornost ke konstrukci právního řádu. Weyr první sestrojil konstrukci právního řádu jako hierarchii právních norem, jak jsme o ní pojednali nahoře v § 2.

Jest zajímavo sledovati tento vývoj ryzí nauky právní, který nám zároveň ukazuje, jak plodná je tato vědecká metoda. Dřívější nauce, která do nedávna bývala zvána panující, by se zdálo přímo protismyslným, aby teoretické výtěžky vědecké práce představitelů dvou tak různých oborů, jako je státověda a občanské právo, mohly tak navzájem na sebe působiti a dospěti k společným výtěžkům pro celou právní vědu nesmírně důležitým. V tom je právě síla ryzí nauky právní, že je především kritickou metodou a naukou o právním myšlení. Mají proto její základní konstrukce obecnou platnost.

Logická forma právní normy zní obecně takto: Je-li A, má býti B. Při tom ono „je-li A“ nám označuje podmínku a „má býti B“ závěr hypotetického úsudku, kterým takto formulovaná norma jest.

A i B nám označují skutečnosti vnějšího světa, skutkové podstaty, které do normy dosazujeme při její konkretisaci. O tom pojednáme níže (v § 7 tohoto spisu).

Právní řád neobsahuje právní normy v té slovesné formě, kterou jsme si zde schematicky naznačili. Právní řád, zvaný „positivní“, obsahuje celou řadu zákonů, nařízení, smluv, soudních a správních výroků, které všechny dohromady tvoří právní komplex. Z něho nám teprve vyplývají právní normy logicky na sobě závislé a jedna z druhé vyplývající.

Nutno proto přesně rozlišovati právní normu, jako pravidlo o tom, co býti má, od právních předpisů, při jichž

poznávání teprve právní normu nalezneme. To, co zde nazýváme obecně právním předpisem, nazval velmi přilehavě Sedláček (Obč. právo, čs. str. 33, Englišův sborník str. 412) *p r a m e n e m p r á v n í m*.

Pojem právní normy je ryze formální, obsah mu dodává teprve určitý právní předpis.

§ 6. Konkretisace právní normy.

Řekli jsme již, že právní řád jest souborem právních norem, sestrojených hierarchicky na podkladě kategorií norem vyšších a nižších. Nejvyšší normou jest norma ústavní, z ní vyplývají (odvozují svou platnost) postupně normy nižší, až docházíme k normám konkrétním, stanovícím konkrétní povinnost konkrétního povinnostního subjektu. Takovou konkrétní normou je též výrok soudní, který stanoví zcela přesně konkrétní povinnost konkrétního povinnostního subjektu (ať už povinnost k nějakému plnění, konání či opomenutí v civilním rozsudku, nebo povinnost vytrpěti trest v rozsudku trestním).

Každá norma nižší se nám s hlediska normy vyšší jeví jako skutková podstata, na kterou vyšší normu aplikujeme. Norma vyšší se nám pak s hlediska normy nižší jeví jako logický důvod platnosti této nižší normy.

Pozorujeme-li tvorbu norem s hlediska ryze formálního, tu pozorujeme, že vyšší norma determinuje nižší normu určitými formálními předpoklady, které musí normotvorný orgán splniti. Tyto předpoklady jsou podmínkami, za kterých deleguje vyšší norma orgán normotvorný k vydání normy a které způsobují, že normu tímto orgánem vydanou musíme považovati za součást právního řádu, tedy za právní normu. Tyto formální předpoklady upravují také postup, jaký má normotvorný orgán při tvoření normy zachovati, upravují tedy postup řízení, proces normotvorný. Nazýváme proto předpisy, které upravují uvedené předpoklady, předpisy procesními.

Konkrétní norma — soudní výrok — však vzniká (odvozuje svou platnost) nejen z vyšší normy, která stanoví formální předpoklady jejího vzniku. Vyšší norma také stanoví, co má být obsahem normy nižší. Stanoví určité meze, v jichž rámci normotvorný orgán má stanoviti povinnost. Jde tu o hmotný obsah nižší normy a proto nazýváme právní předpisy, které tento obsah nižší normy vymezují, předpisy hmotněprávními. Vyšší norma může stanoviti tyto meze obsahu nižší normy širě nebo úžeji. To je otázkou legislativní úpravy, která bývá v různých druzích normotvorných procesů různě volena.

Při tvorbě norem nižšího druhu, zvaných též druhotných, nalézáme jak formální tak i materiální normy vyšší (prvotní), které determinují z nich odvozené normy nižší. Výrok soudní jest determinován nejen po své formální stránce příslušným řádem procesním (trestním nebo civilním), ale i po obsahové stránce je soudce omezen podrobnými předpisy příslušného zákona, t. zv. hmotného práva (trestním zákonem, občanským zákonem a pod.). Naproti tomu při tvorbě norem vyššího druhu (prvotních) je normotvůrci dána ústavní normou delegace velmi široká, vymezená zpravidla jen formálním postupem řízení. (Srovnej k tomu *W e y r ů v* schematický obrazec v Ročence III, str. 22.)

Každý normotvorný proces a tedy i normotvorný proces soudní postupuje od normy abstraktnější ke konkrétnější. Norma vyšší je vždy abstraktnější, její platnost je obecnější, povinnost v ní obsažená je adresována většímu množství povinnostních subjektů. Teprve postupem normotvorby dochází jak k přesnějšímu a konkrétnějšímu vymezení obsahu normy tak i k přesnější a konkrétnější individualisaci povinného subjektu. Postupem normotvorby se súžuje jednak okruh povinnostních subjektů, až zůstane jeden konkrétní, kterému se povinnost ukládá, jednak se také súžuje obsah povinnosti z širších a obecnějších pojmů až k přesně určené povinnosti.

Ježto uvedený postup jde od abstraktnějšího ke konkrétnějšímu, mluvíme o *k o n k r e t i s a c i n o r m y*.

Konkretisace normy postupuje od nejvyšší normy až k nejnižší. Nejvyšší norma je pouze abstraktní, stanoví jenom abstraktní povinnosti. Teprve v nižších normách dochází k bližší konkretisaci normy nejvyšší a postupem procesu normotvorného vznikají normy konkrétnější, až dospějeme ke konkrétní normě nejnižšího druhu, jež označuje zcela přesně druh a rozsah konkrétní povinnosti individuálně určeného povinnostního subjektu. Tu pak již další konkretisace jako normotvorba není možná, neboť takováto konkrétní norma neobsahuje žádné delegace nějakého subjektu, aby tvořil další normy, nýbrž stanoví striktně jen obsah povinnosti subjektu povinnostního. Další konkretisace je tu možná, již nikoliv jako normotvorba, nýbrž jen jako faktický (fysický) výkon toho, co norma nařizuje, čili splněním obsahu povinnosti.

Při tomto výkladu konkretisace právních norem nutno upozorniti znovu na rozdělení různých procesů normotvorných. *W e y r o v o r o z d ě l e n í n o r m o t v o r n ý c h p r o c e s ů*, podané nahoře v § 2, na proces zákonodárný a proces soudní (vedle jiných procesů tam uvedených) nutno i zde míti na paměti a oba tyto procesy normotvorné nutno chápati v rámci celkové dynamiky právního řádu jako procesy samostatné. Nelze snad je srovnávati tak, že by

byl jeden druhému nadřazen, že by zákonodárny proces byl jakýmsi procesem vyšším a soudní proces dalším jeho pokračováním v další konkretisaci norem. Každý z těchto procesů je ukončen utvořením (vydáním) normy, která se pak stane součástí právního řádu. Vznik a ukončení procesu soudního je na normotvorném procesu zákonodárném zcela nezávislé, neboť pro tento soudní proces je rozhodujícím pouze produkt procesu zákonodárného, norma, která je určitou podmínkou procesu soudního jako součást právního řádu, jak jsme o tom pojednali.

Bylo poukázáno zejména *Weyrem* (v Ročence VII, str. 52), že právní řízení chápáno jako normotvorba, jeví se zároveň jako výkon něčeho, co nařizuje vyšší norma. Proto se nám také soudní výrok, kterým se ukončuje civilní nebo trestní proces, jeví jako výkon vyšší obecné normy, jejíž aplikací vzniká, t. j. občanského nebo trestního práva, řízení samo pak jako „vykonávání“ této normy. Soudní výrok jako nižší normu konkrétní možno považovati za konkretisaci normy vyšší čili její výkon, takže pojmy konkretisace a výkonu normy nám takto splývají.

Každou konkretisací vzniklá norma nižší připouští představu dalšího jejího výkonu. Tomu je tak i u konkrétní normy nejnižšího druhu, o níž jsme však nahoře zjistili, že další její konkretisace ve smyslu normotvorném možna není. Je tedy pojem výkonu normy širší nežli pojem konkretisace normy. Rozdíl mezi oběma spočívá právě v tom, zdali výkon lze považovati ještě za normu, schopnou další konkretisace.

Tím se vracíme k pojmu exekuce, o kterém jsme pojednali již shora. Nejnižší norma konkrétní, stanovící přesně druh a rozsah konkrétní povinnosti konkrétně určeného povinnostního subjektu (exekuční titul), může býti sice vykonána (a podle svého obsahu také vykonána býti má), její konkretisace však již možná není. Neboť konkretisací rozumíme tvorbu další normy, kdežto zde již výkon znamená něco jiného: faktické (fysické) splnění obsahu povinnosti ve světě vnějším (kausálním), nikoliv další normotvorbu, která se pohybuje ve světě normativním.

Konkrétní norma se nám při fysickém výkonu již nemůže jeviti jako logický důvod platnosti, neboť tu nejde o žádnou platnost, nýbrž konkrétní norma je příčinou tohoto výkonu, který je jejím následkem. Nesplní-li povinnostní subjekt sám obsah povinnosti, stanoví sice právní řád jiným subjektům jako povinnost, aby tento obsah povinnosti vykonaly, avšak tyto subjekty jsou pouhými orgány výkonnými, které plní obsah povinnosti, netvoří však při tom žádných nových norem.

Splněním obsahu povinnosti ztrácí pak konkrétní norma svou normativní existenci a zaniká. Tím se také liší norma konkrétní

od norem abstraktních, že tyto svou konkretisací, čili výkonem, jak jsme o tomto pojmu právě pojednali, nezanikají, nýbrž zůstávají nadále součástí právního řádu.

§ 7. Skutková podstata a skutkové zjištění.

Poznali jsme již v předchozím pojednání o konkretisaci právní normy, že norma nižší se nám s hlediska normy vyšší jeví jako skutková podstata, na kterou tuto nižší normu aplikujeme. S hlediska normy ještě nižší se nám však tato norma jeví jako logický důvod platnosti této nejnižší normy, tedy jako pravá norma. Záleží proto na hledisku, s kterého normu posuzujeme. Dvojí pozorování a dvojí jeho výsledek je dán hierarchickou nadřazeností a podřazeností právních norem. (Srovnej k tomu zejména W e y r o v o pojednání v Ročence III, str. 19.)

Skutkovou podstatou zde rozumíme soubor skutečností (jevů), na které právní norma víže určité účinky. Jde tu o jevy vnějšího (kausálního) světa, kterými se norma zabývá. Stanoví-li norma: „je-li A, má býti B“, tu A i B jsou jevy vnějšího světa, které kauzálně chápány se nám jeví tak, že A je příčinou B a B je následkem A. Norma však určuje, co je A, a určuje také, co je B, při tom však nezávisle na světě kausálním. Nezáleží na tom, zda po A následuje vždy B jako jeho následek, nýbrž norma jen stanoví, že po A má následovati B.

Právní norma jako součást světa normativního souvisí tedy se světem kausálním, neboť stanovením povinností určuje lidské jednání ve světě kausálním. Toto lidské jednání však nepatří do světa normativního, nýbrž jen do světa kausálního. Proto vystupuje v normě jen jako skutková podstata, jako jev kausálního světa do této normy jako pojem dosazený. Při tom vystupuje jak v podmiňující části normy (je-li A), tak i v jejím závěru (má býti B), neboť nejenom podmíněný jev musí býti převzat do normy ze světa kausálního, nýbrž také důsledek normy se má projevit ve světě kausálním. To plyne ze souvislosti právní normy s vnějším světem, jehož jevy (lidská jednání) chce právě norma pořádati, ovšem jen normativně, t. j. nezávisle na kausálním světě.

Je tedy skutková podstata vymezením určitých jevů v normě a je proto pojmem právním.

Pojmy, které jsou promítány do světa jevů, ale určeny normou, nazývá S e d l á č e k (Obč. právo, str. 26) p r á v n í s k u t e č n o s t í. Právní proto, poněvadž jde o pojmy, určené normou, skutečnosti pak proto, poněvadž jde o pojem, který určuje schematicky svět jevů. Právem při tom zdůrazňuje, že právní skutečnosti nejsou promítnuty do světa norem, nýbrž do světa jevů.

Takto vymezené pojmy skutkové podstaty a právních skutečností musíme si uvědomiti v dalších svých úvahách. Skutkovou podstatu, jako soubor jevů v normě vymezených, a právní skutečnosti jako právní pojmy promítnuté do světa kauzálního.

Nyní již můžeme přistoupiti k rozboru první části normotvorného procesu soudního, jak jsme si je shora (v § 3) vymezili, ke skutkovému zjištění.

Především si musíme uvědomiti, že v procesu budeme míti co dělati se dvěma zásadně rozdílnými skutkovými podstatami. Jednu, kterou nám vymezuje právní norma, a druhou, kterou zjistíme jako součást vnějšího světa metodou kauzálního myšlení: v čase, prostoru a příčinném vztahu.

Pokud půjde o prvou skutkovou podstatu, v normě vymezenou, budeme se jí zabývatí později. Zde stačí jen připomenouti, že dříve, než soudce přistoupí k zjišťování a poznávání skutkové podstaty ve světě kauzálním, musí si uvědomiti skutkovou podstatu v normě vymezenou. Toho je třeba k tomu, aby vůbec bylo zřejmo, co vlastně se má zjišťovati.

K o n s t a t o v á n í toho, jak o skutkovou podstatu poznal soudce ve světě vnějším, nazýváme skutkovým zjištěním. K němu dospívá soudce za výhradného použití kauzálních forem myšlení, poznává jevy v čase, prostoru a příčinné jejich souvislosti. Zejména kauzální zákon tu hraje důležitou roli při poznávání jednotlivých jevů, pokud jde o to, zda je lze považovati za existující ve světě vnějším. Procesní řády upravují jenom způsob, jakým má soudce k poznávání těchto jevů přistoupiti, ponechávají však v pravidle o tak zvaném volném uvažování důkazů volnost intelektuální činnosti soudcově, pokud určité jevy bude pokládati za poznané (dokázané) a pokud nikoliv.

Při zjišťování skutkové podstaty kauzálního světa bude někdy třeba zjišťovati také právní normu (na př. smlouvu uzavřenou mezi stranami). Tu půjde při skutkovém zjišťování výhradně jenom o zjišťování těch jevů kauzálního světa, kterými byl provázen vznik této normy. Především půjde tu o doslovné znění obsahu této normy a o projevy a jiné úkony stran při tvorbě normy učiněné. Otázka výkladu této normy však již nebude spadatí do této zjišťovací činnosti soudu, neboť tu jde již o promítnutí zjištěných jevů do světa normativního. K otázce této se vrátíme podrobněji v druhé části tohoto spisu, zde jenom chceme upozorniti na to, že potud není správné všeobecné tvrzení Weyrovo (v Ročence VII, str. 36), že zjištění skutkové podstaty může spočívatí také ve správném výkladu určité normy (na př. smlouvy uzavřené mezi spornými stranami). K tomu dospěl Weyr tím, že rozdělil civilní proces jenom na dvě části tvrzením, že ve sporu jde jenom o správ-

nou aplikaci obecné normy na správně zjištěnou skutkovou podstatu. Pak ovšem byl veden k tomu, že výklad normy zařadil do skutkového zjištění, neboť do aplikace nepatří. Tím se jen potvrzuje správnost našeho rozlišení (v § 3 tohoto spisu) trojí podstatné stránky procesu, totiž vedle zjištění a aplikace, také interpretace jako spojujícího mostu obou těchto částí normotvorného procesu soudního.

§ 8. Interpretace a výklad zákona.

Zmínili jsme se již nahoře o tom, že právní řád neobsahuje právní normy v takové slovesné formě, aby se daly hned na daný případ použít. Soudce jako normotvorný orgán musí z komplexu norem, tvořících právní řád, teprve potřebnou normu si vyvodit. Tomuto postupu, který je ryze intelektuální operací, říkáme *i n t e r p r e t a c e*.

Vědecký pojem interpretace propracoval ze stoupenců ryzí nauky právní nejdůkladněji *S e d l á č e k*. (Srovnej zejména jeho pojednání: Problém interpretace normy, v Englišově sborníku, a jeho *Občanské právo čs.*, str. 31 a násl.) K správnému pochopení pojmu interpretace nutno si především uvědomiti, že právní věda je jediná věda, která operuje s předmětem, který vypovídá sám o sobě. K propracování pojmu interpretace vedlo Sedláčka hlavně to, že položil důraz také na obsah normy vedle dřívějšímu výhradně formalistickému jejímu pojetí v ryzí nauce právní. Tím dospěla ryzí nauka právní v dalším svém vývoji k studiu a poznání velmi důležitému, totiž k metodě, jak zvládnouti předmět právní vědy.

Probrali jsme již nahoře *W e y r o v o* rozlišení statického a dynamického postoje při poznávání právních norem. Poukázali jsme k tomu, že dynamické pozorování právního řádu vedlo Weyra ke konstrukci procesu normotvorného, při kterém chápeme a pozorujeme vznik normy. Jde tu o normu novou, která se právě normotvorným procesem stává součástí právního řádu. Naproti tomu při interpretaci nám jde o zjištění obsahu normy (zjištění úsudku o tom, co má býti), která již jest součástí právního řádu, a to právě o zjištění obsahu normy, jaký v daném okamžiku jest. Nutno proto při interpretaci vycházeti ze základního statického poznávacího hlediska.

Při interpretaci si musíme představit právní řád jako daný a neměnný a z tohoto — na určitém časovém okamžiku ustrnulého — právního řádu musíme vyvodit právní normu, kterou pro danou otázku potřebujeme. Musíme proto vyjít z norem nadřazených, abychom mohli především zjistiti, zda hledaná norma jest

součástí právního řádu, čili zda norma jest ve smyslu normativním platnou. Musíme pak zjistiti také obsah normy, a to jak její podmiňující, tak i podmíněnou skutkovou podstatu. Z logické jednotnosti právního řádu plyne, že můžeme z něho vyvoditi jen jednu platnou právní normu určitého obsahu.

Logická forma normy zní: Je-li A, má býti B. Nazvali jsme si A skutkovou podstatou podmiňující a B skutkovou podstatou podmíněnou (viz § 7 tohoto spisu). Se d l á č e k nazval (v Englišově sborníku str. 407) tuto podmíněnou skutkovou podstatu B, která má podle normy po A následovati, také n o r m a t i v n í m n á s l e d k e m, nebo také ú č i n k e m n o r m y. Označení toto je ovšem kausální, neboť označuje se jím reakce lidské společnosti na normu.

Při interpretaci normy musíme postupovati určitými metodami, jichž probrání již poněkud vybočuje z rámce našeho tématu, pokud nám běží jen o vymezení hranice mezi skutkovými a právními otázkami v procesu. Pro úplnost však zde uvedeme hlavní z nich, jak je uvádí Se d l á č e k (v citovaném pojednání v Englišově sborníku). Rekonstrukce normy předpokládá, aby byl zjištěn především právní pramen (o tomto pojmu srovnej shora § 5 tohoto spisu). Způsobu, jímž zjišťujeme obsah právního pramene, říkáme h e r m e n e u t i k a. Ta se nezabývá právními normami jako interpretace, nýbrž zákony jako zvláštními vnějšími formami normy. Její prací je tak zvaný filologický výklad zákonů, jímž se má zjistiti správný význam slov v zákoně užitých. Přejdem od hermeneutiky právních pramenů k interpretaci normy je rekonstrukce normy, neboť právní prameny podávají roztržštěné části normy a není začasťe jasno, jak tyto části spolu souvisí. M e t o d a r e k o n s t r u k c e n o r m y se musí řídití racionalitou právního řádu podle zásady, že normy právní upravují život lidí mezi sebou, aby harmonický život lidí byl co nejvíce dosažen. Při tak zvané v ů l i z á k o n o d á r c o v ě jde o ekvivokaci dvou pojmů, t. j. psychologické vůle jedincovy na jedné straně a vůle myšleného ústředí jednoty normového komplexu na druhé straně. Zásadní postoj je dán heteronomií normy (o tomto pojmu srovnej § 5 tohoto spisu). Právě pro interpretaci je velmi důležitě, abychom normu nepersonifikovali jako zákonodárce, norma zůstává heteronomní, ale odosobněná. Musí býti chápána mezi adresáty normy stejně, neboť je pro všechny stejně heteronomní. Z toho plyne, že norma nemůže míti jiný smysl než ten, který ji přikládají lidé v té oné společnosti, v různých prostředích však může míti různý smysl. — Tak zvaná r a t i o l e g i s je při interpretaci dána těmito normologickými vztahy: a) závislostí normy delegované na normě

delegační, b) závislostí slov v normě užitých na prostředí, kde vznikly, c) závislostí normy na kulturním prostředí adresátů normy a d) závislostí právních skutečností jedné normy na normě druhé.

§ 9. Skutkové a právní závěry.

V předchozích výkladech jsme poznali rozdíl mezi poznáváním jevů světa kausálního, které chápeme svými smysly v čase, prostoru a příčinné souvislosti, a mezi poznáváním norem a jejich obsahu. Poznali jsme také různost skutkových podstat, kterými jsou soubory jevů, na něž právní norma víže právní účinky. Tyto skutkové podstaty pozorujeme jednou jako obsah normy, po druhé jako soubor jevů ve světě kausálním. Ze všech těchto rozdílů se nám podává rozdělení všech poznatků v procesu normotvorném na poznatky kausální a poznatky normativní.

Různost obou druhů těchto poznatků je dána růzností metody myšlení při jejich poznávání. Poznáváme-li jevy světa kausálního, používáme svých smyslů, chápeme jejich existenci ve světě vnějším v čase, prostoru a kausalitě. Tím je také dána metoda našeho myšlení při posuzování těchto zjevů. Takovéto jevy můžeme hodnotiti a o jejich existenci nebo neexistenci se přesvědčovati jediné immanentní metodou pozorování lidského intelektu, totiž měříme je časem, pokud je zařazujeme mezi ostatní jevy s nimi souvislé v pořadí časovém, měříme je prostorem, pokud je umisťujeme v určitém místě vnějšího světa, a konečně je měříme také kausalitou, pokud o nich uvažujeme jako o příčinách a následcích jevů jiných. Právě toto poslední uvažování podle zákona kausálního nám pak umožňuje, abychom z určitých příčin soudili na určité následky a z určitých následků na určité příčiny. Poznání jen jedněch z těchto jevů (buď příčiny nebo následku) nám umožňuje takto usuzovati na druhé (následek nebo příčinu). Poznání následku nás může vésti k přesvědčení o existenci příčiny, aniž tuto musíme také v čase a prostoru poznati. Stejně tak nás může vésti poznání příčiny k přesvědčení o existenci následku. Usuzování v uvedených směrech nás vede k závěrům, které nazveme z á v ě r y s k u t k o v ý m i.

Naproti tomu poznáváme-li normy a jejich obsah, musíme je poznávati a chápati jediné pod aspektem povinnosti. Otázka po obsahu povinnosti čili po tom, co má býti, je nám jediným vodítkem při poznávání normy, při její interpretaci. Při zjišťování skutkové podstaty v normě stanovené se neptáme po tom, co jest, nýbrž po tom, co má býti. Při vymezování této skutkové podstaty již nejsme vázáni na skutečnosti vnějšího světa v čase, prostoru a kausalitě. Těmito skutečnostmi jsme vázáni jediné potud, pokud

jde o výklad pojmů skutkové podstaty normy, které vymezují jevy vnějšího světa. Ale i tu tyto jevy jako pojmy skutkové podstaty normy chápeme jinak, nežli tytéž jevy ve světě vnějším. Také je musíme chápati pod aspektem povinnosti normou určené. Liší se proto naše závěry při poznávání normy od závěrů skutkových metodou našeho myšlení, které je v tomto směru po výtce právnícké, a proto je nazýváme *závěry právními*.

§ 10. Aplikace a její poměr k interpretaci, konkretisaci a subsumpci.

Při interpretaci normy jsme s hlediska statického hledali odpověď na otázku, co má býti. Získali jsme takto normu určitého obsahu. Máme-li nyní tuto normu „upotřebiti“ na určitý konkrétní případ, na zjištěnou skutkovou podstatu, jde o aplikaci této normy.

Pojem aplikace bývá i v ryzí nauce právní používán v různém smyslu. Nejširší význam pojmu aplikace je ten, že se pod ní rozumí veškerá normotvorná činnost orgánu normotvorného kromě zjišťování skutečné skutkové podstaty. V tomto smyslu používá pojmu aplikace zejména Weyr. (Srovnej na př. v Ročence VII. na str. 55 podané rozlišení aplikace a interpretace podle toho, že aplikace se zabývá skutečnými skutkovými podstatami, kdežto interpretace supponovanými, t. zv. „školskými“ případy.)

V užším smyslu rozumíme aplikací normy její použití na konkrétní skutkovou podstatu. Jde tu v podstatě o tutéž věc jako při konkretisaci normy, jenomže je po každé pozorována s jiného hlediska. Při konkretisaci pozorujeme vznik nižší normy, tvořené z normy vyšší tak, že na místo abstraktnější skutkové podstaty je dosazována konkrétnější. Při aplikaci jde také o vznik normy nižší, avšak pozorujeme tento vznik tak, že zjištěná konkrétní skutková podstata se „oblékne do roucha“ konkrétní normy. Je tu tedy postup obrácený. Nejdůležitější znak aplikace normy proti konkretisaci a také proti interpretaci je ten, že o aplikaci mluvíme jedině při činnosti orgánu normotvorného, vyšší normou k tomu delegovaného.

V této souvislosti nutno upozorniti také na pojem subsumpcie. Jí je míněno podřazení zjištěné skutkové podstaty pod určitý právní předpis. Je to tedy obráceně pozorovaná aplikace normy v nejšířím slova smyslu. Kdežto aplikaci chápeme jako součást normotvorného procesu postupujícího shora od nejvyšší normy k nižším, jeví se nám subsumpcie jako cesta zjištěné konkrétní skutkové podstaty k normě výše stojící.

K a l l a b ů v názor (v Ročence VI. str. 87), že v otázce subsumpce a v otázce interpretace tkví doposud neprobadané problémy metodologie právní vědy, platí ještě stále. Ačkoliv se ryzí nauka právní problémy těmi stále zabývá, neosvětlila je dosud dokonale se všech stran.

Právem poukazuje S e d l á č e k (Obč. právo čs., str. 33), že právní věda nerozlišuje dosti přesně mezi interpretací a aplikací. Měli jsme již příležitost přihlédnouti k stanovisku W e y r o v u (v § 7 tohoto spisu), shrnujícímu pod pojem aplikace též interpretaci. Rovněž nepokládáme ve všem za správné stanovisko N e u b a u e r o v o (Právnik 1931, str. 540), pokud rozděluje kompetenci právní vědy a právní praxe tak, že interpretace přísluší vědě a aplikace praxi. Jeho úvaha je správná jenom potud, pokud praví, že typickou funkcí právní vědy je interpretace a typickou funkcí právní praxe aplikace. Neboť lze souhlasiti s tím, že právní vědě nepřísluší aplikace, nýbrž výhradně jenom interpretace, a že v právní praxi převládá aplikace. Nelze však vésti hranici mezi právní vědou a praxí tak, že by této příslušela aplikace, oné interpretace. Pod pojem aplikace nesmíme zahrnovati také interpretaci, pokud jí provádí orgán normotvorný, neboť pak by nám zmizelo jedno z nejdůležitějších kritérií pro rozlišení právních a skutkových otázek v procesu normotvorném vůbec. (Srovnej též Neubauerovo pojetí interpretace a subsumpce v řízení správním, podané v § 12 tohoto spisu.)

Máme za to, že k uvedenému nesprávnému rozdělení aplikace pro praxi a interpretace pro teorii vedlo přílišné zdůraznění toho, že aplikace přísluší jedině orgánu normotvornému. Z toho ale plyne jen to, že aplikace patří výlučně praxi, nikoliv teorii, neplyne z toho však nikterak, komu přísluší interpretace. Správně upozorňuje K a l l a b (ve Vědecké ročence XII., str. 49), že ryzí nauka právní nevymezila dosud uspokojivě hranici mezi právní vědou a právní praxí.

Poukázal jsem již při jiných příležitostech (ve svém Rozhodčím řízení, str. 13 a v Soudcovských listech XIII., str. 172), že soudce jako orgán normotvorný musí dříve než přistoupí k aplikaci normy na zjištěnou skutkovou podstatu, nebo dříve než subsumuje zjištěnou skutkovou podstatu právní normě, zjistiti obsah normy. To se může státi jedině interpretací. Z toho plyne, že také právní praxe se musí zabývati interpretací. Tato interpretace, prováděná normotvorným orgánem, není o nic menší, nežli interpretace teoretikova, neboť oba musí celou tuto ryze myšlenkovou operaci provésti od začátku až do konce, totiž od normy nejvyšší až k nejnižší, která jim řekne, co má býti. Úkol teoretika je tímto nalezením normy vyčerpán, kdežto praktik jako orgán normotvorný

musí jíti dále a aplikací nalezené normy na zjištěnou skutkovou podstatu vytvořiti normu.

V čem lze spatřovati rozdíl mezi interpretací praxe a interpretací teorie je pouze metoda, jakou se postupuje při práci vědecké a jakou v praxi, a pak zejména to, že praktikovi (orgánu normotvornému) je interpretace pouze pomůckou k aplikaci, neprovádí ji proto vždy tak důkladně a všestranně jako vědecký teoretik, a spolehně se často na výtěžky interpretační práce teoretikovy, které prostě přejímá. V tom dlužno spatřovati vymezení vzájemné kompetence teorie a praxe a zároveň význam jejich součinnosti.

Vystihl proto *Neubauer* (na uvedeném místě) správně, že aplikaci normy musí předcházeti interpretace, čili že právní praxe má se opíratí o výsledky právní vědy. K tomu ale nutno dodati, že tyto výsledky právní vědy nejsou součástí právního řádu, nýbrž toliko jeho výkladem. Musí proto normotvorný orgán sestoupiti až k delegující normě a z této vyvoditi potřebnou normu, nikoliv ale z výtěžků právní vědy, nýbrž toliko za její pomoci. Jeho myšlenková práce nemusí jíti tak hluboko jako teoretická práce vědecká, musí se však zásadně ubíratí toutéž „hlavní cestou“, kterou byly vedeny úvahy teoretikovy. Tím je také dána možnost právní vědě, aby bez vybočení z hranic své kompetence in teoria kritisovala činnost normotvorného orgánu a posoudila výsledek této činnosti, vydanou normu, jako „správnou“ nebo „nesprávnou“.

Vidíme tedy, že jádro problému rozlišení interpretace a aplikace v teorii a praxi spočívá v tom, že aplikace přísluší jedině praxi, interpretace pak jest jediným předmětem vědy právní, pokud se zabývá výkladem obsahu norem. Interpretace však jest podstatnou součástí obou, jenomže při posuzování výsledků vědecké práce teoretické pozorujeme ryzí interpretaci, při posuzování výsledku činnosti orgánu normotvorného pozorujeme jen aplikaci, jako konečný výsledek. Tím jsme podali náležité vymezení pojmů interpretace a aplikace pro správné pochopení základních součástí normotvorného procesu soudního, používše k tomu dosavadních výtěžků ryzí nauky právní. Názorný příklad interpretace, skutkového zjištění a aplikace bude uveden později (v § 23 tohoto spisu).

§ 11. Rozlišení otázek skutkových a právních v literatuře civilního a trestního práva procesního.

Chceme-li zde podati několik ukázek, jak bylo řešeno rozlišení skutkových a právních otázek v literatuře, musíme si především uvědomiti různost metodologie všech různých směrů, vyskytujících se v právní vědě, jak soustavně o nich pojednal *Kallab* ve svém Úvodu ve studium metod právnických. Jejich překonání nebude

naším úkolem, nýbrž jenom seznání a srovnání jejich výsledků s hlediska naší metody.

Souvislost otázek skutkových a právních vytyčuje Hora (Čsl. civ. právo procesní, III., str. 46, 138—139) tak, že označuje za příčinu nesprávnosti rozsudku buď nesprávné zjištění skutkového podkladu sporu nebo nesprávné jeho posouzení buď podle právního předpisu, kterého v tomto případě vůbec ani použito býti nemělo, anebo podle právního předpisu sem sice náležejícího, avšak nesprávně vyloženého. Nesprávnost právního posouzení věci může spočívat v tom, že odvolací soud použil na skutkový stav, správně zjištěný, nesprávného právního předpisu nebo že správně použitý předpis právní nesprávně vyložil, ale také v tom, že ze skutečností na jisto postavených vyvodil nesprávné závěry. Ustanovení § 503 č. 2 a 4 c. ř. s. vykládá Hora (Odvolání, str. 34) tak, že pod důvodem nesprávného právního posouzení věci rozumí zákon jenom případy ty, kdy na správně a úplně sebraný skutkový základ sporu bylo právního předpisu nesprávně použito.

Je tedy se stanoviska Horova dáno rozlišení skutkových a právních otázek rozlišením sbírání skutkového základu sporu od subsumpcce tohoto skutkového základu pod právní předpis. Toto rozlišení je však jen všeobecné a nutno proto teprve při jednotlivých otázkách zkoumati, co patří do skutkového základu a co k subsumpci.

Š t a s t n ý (Civilní žaloba, str. 72 a násl.) sice ex professo otázku rozlišení skutkových a právních otázek neřeší, dotýká se jí však tím, že soudní rozhodnutí po stránce skutkové omezuje na to, co soud podle určitých zákonem daných směrnic zjistí jako pravdu. Při poměru soudu k právním normám pak se prý vychází z protikladu skutečnost — právní předpis a pokládá se za samozřejmé, že skutečnosti soud zjišťuje, právní předpisy je povinen znáti. Z toho by tedy plynulo, že vše to, co soud zjišťuje, patří do skutkového zjištění, ostatní pak, co soud zná, je právním posouzením. Než tento názor by byl nesprávný a autor tento důsledek svých úvah také patrně nezamýšlel, neboť hlavní důraz položil na úvahy další. „Vznik, zánik i změna právních norem je vázána na skutečnosti existentního světa. Úsudek, že určitá právní norma platí, je podmíněn tím, že v existentním světě uskutečnily se ony okolnosti, které dle právního řádu podmiňují vznik právní normy. Z toho však nezvratně plyne, že soud předem musí si zjednatí jasno, zda podmiňující okolnosti se uskutečnily, má-li dojít k úsudku, že na nich závislá norma platí. Toto není nijak novým poznatkem. Nehledě k t. zv. teorii normativní, která první s plným důrazem totéž vyslovila, byli si téhož vědomi i zákonodárci dávno před tím. Proto při zvlášt důležitých právních předpisech zjedno-

dušují se skutkové okolnosti podmiňující vznik normy na snadno zjiitelná fakta.“

Na této úvaze Štastného lze pozorovati přímý vliv ryzí nauky právní. I když autor se k „t. zv.“ normativní teorii staví odmítavě, přece chápe správně základní její pojem normy. V jednom směru však není jeho konstrukce úplná, neboť jí chybí Weyrova hierarchie norem. Štastný má za to, že skutečnosti existenčního světa působí vznik, zánik a změnu právních norem. Toto jeho poznání je však dáno kausálním pozorovacím hlediskem. Nelze tvrditi, že platnost normy je podmíněna tím, že v existentním světě uskutečnily se okolnosti, které podle právního řádu podmiňují vznik právní normy. To je správné jenom potud, pokud se tím míří na vznik normy konkrétní. Platnost normy nadřazené však tím dotčena býti nemůže, neboť pravidlo, co má býti, nutně musí platiti vždy bez ohledu na to, co jest. Štastný zde zřejmě zaměnil pojem „platnosti“ v pojetí normativním, jak bývá užíván v právní vědě, s pojmem „platnosti“, který bývá užíván v praxi, když se praktičtí právníci mezi sebou prou o to, zda pro konkrétní případ „platí“ ten nebo onen právní předpis. Platnost normy lze odvozovati jediné z normy nadřazené, při normě nejvyšší pak ji musíme považovati za danou. Proto úsudek o platnosti normy se může nésti jen směrem normativního uvažování o logickém důvodu platnosti normy. Zjišťování skutkového podkladu a aplikace normy na tento skutkový základ je již činností docela jiného rázu.

Štastného pojetí normy, jejíž platnost je podmíněna skutečnostími existenčního světa, se velmi podobá Procházkově (Žalobní důvod, str. 82) předrozsudečné normě, kteroužto konstrukci rovněž nepokládáme za úplně správnou. Předpoklady normy předrozsudečné jsou podle Procházkovy jednak norma kreační, t. j. norma, která stanoví podmínky, za nichž vzniká norma odvozená, jednak realizovaná skutková podstata. Existenci předrozsudečné normy pak zjišťuje soudce v civilním sporu a ona je mu důvodem, proč ji deklaruje v rozsudku. Ježto v žalobě nutno k odůvodnění žalobní žádosti tvrditi určitý předprocesní právní stav, jest tato udánlivá existence či neexistence předprocesní právní normy důvodem žalobního návrhu, čili t. zv. žalobním důvodem.

Uvedená these Procházkova je vadná již v samém svém metodickém základu. Vycházíme-li ze základního stanoviska dynamického a pozorujeme-li tedy vznik norem jako normotvorný proces, můžeme mluvit o „existenci“ normy teprve tehdy, až vznikla, čili byla vydána, orgánem vyšší normou k tomu delegovaným. Chápeme-li činnost orgánu jako normotvorbu, nemůžeme zároveň tvrditi, že zjišťuje „existenci“ normy, kterou má sám teprve vydati. To ovšem překonal Procházka jenom tím, že přiznal soudnímu

rozsudku deklaratorní charakter. I tuto jeho thesei považujeme s hlediska ryzí nauky právní za nepřijatelnou. Její rozbor by však příliš vybočil z rámce našeho pojednání a proto musíme prostě odkázati jen k tomu, jak byla tato otázka od *Weyrova* článku: *Zur Lehre von den konstitutiven und deklaratorischen Akten* (1918) v literatuře probrána. Každá normotvorba je svou povahou konstitutivní, pokud jí právě vzniká nová norma (povinnost), a každá je zároveň deklaratorní, pokud právě vznik této normy vyslovuje čili deklaruje (*Weyr* v *Ročence VII.*, str. 66). Zde stačí poukázati ještě k tomu, že jak při statickém pozorování právního řádu tak i při jeho pozorování dynamickém, jakož i při správném ujasnění obou těchto hledisek nemůžeme naléztí žádné oprávnění pro uvedenou thesei o deklaraci. *Procházkova* konstrukce nevyhovuje také dosti procesnímu pojetí, tkvíc svým jádrem v konstrukci t. zv. práva hmotného. Klade totiž přílišný důraz na obsah normy tam, kde jde spíše o formální předpoklady jejího vzniku. Proto také nemůžeme v *Procházkově* pojetí žalobního důvodu naléztí cestu pro rozlišení otázek skutkových a právních. Zjišťuje-li soudce v procesu jen existenci předrozsudečné normy, splývají tu nutně otázky právní a skutkové v jedno. Museli bychom proto sestoupiti až na t. zv. předpoklady normy předrozsudečné, totiž normu kreační a realizovanou skutkovou podstatu. Teprve tu by se nám v normě kreační projevila právní a v realizované skutkové podstatě skutková stránka, ale ani to ne bezvýhradně. Cesta tato je však příliš — a jistě zbytečně — komplikovaná.

Daleko jednodušší, jasnější a také s hlediska ryzí nauky právní jedině důsledné je stanovisko *Sedláčkovo* (*Obč. právo čs.*, str. 266), které *Procházka* (*Žalobní důvod*, str. 82) považuje za nesprávné. Podle *Sedláčka* je důvodem žalobním skutková podstata, o níž žalobce opírá své žalobní žádání; převedeno na schema normologické, značí žalobní důvod podmiňující skutkovou podstatu („je-li A“) a žalobní žádost skutkovou podstatu podmíněnou („má býti B“). Toto stanovisko je jasné a prosté a ukazuje nám nejlépe cestu k rozlišení skutkových a právních otázek ve sporu.

V české literatuře poslední doby je problému rozlišení otázek právních a skutkových věnována monografie *Štajgrova* (*Právo a skutečnosti v civilněprocesním revisním řízení*, 1933). Autor správně na str. 21 zdůrazňuje, že právními poznatky jsou jen poznatky obsahů určitých právních norem. Odpovědí na otázku „quid iuris“ prý může býti jen poznatek obsahu jedné nebo několika určitých právních norem. Při tom si však autor neuvědomuje, co vlastně je odpovídání na otázku „quid iuris“, že je to otázka po platné a dopadající právní normě vůbec. Spisovatel má patrně

pod pojmem normy na myslí jednotlivé právní předpisy, kterým říká normy. Na to nutno předem upozorniti, aby nenastalo nedorozumění a záměna s ustálenou terminologií normativní teorie, jejíž obraty a názvy (norma, právní řád atd.) bývají v poslední době s velkou oblibou v literatuře užívány, avšak často v jiném smyslu. Pod pojmem normy rozumí ryzí nauka právní pravidlo, které říká, co má býti. Právní řád neobsahuje normy v té slovesné formě, aby jich bylo lze na konkrétní případ použiti. Takovou normu si musíme právě odpovědí na otázku, autorem položenou, „quid iuris“, teprve utvořiti. (Srovnej k tomu naše výklady o právní normě a interpretaci v §§ 5 a 8 tohoto spisu.) V tomto právě uvedeném smyslu má autor na myslí normu v dalším svém výkladu na str. 21, když praví, že norma se skládá z t. zv. (abstraktní) skutkové podstaty a z imperativní části. Neujasněnost užívaných pojmů ho však vede k tomu, že hned v zápětí na téže straně praví, že „skutečností je jen ten zkušenostní poznatek, který je konkrétní abstraktní skutkové podstaty právní normy“. Konkretisací abstraktní právní normy můžeme dospěti jenom k normě konkrétní, čili zase k pravidlu právnímu, nikoliv k poznatku. Konkretisací přece rozumíme dosazení konkrétní skutkové podstaty na místo skutkové podstaty abstraktní v abstraktní normě. (Srovnej § 6 tohoto spisu.) Spisovatel zde má patrně na myslí poznatek čili poznání obsahu právní normy. Ale to přece nelze nazvati skutečností, jak činí autor, neboť pak by už vůbec nebylo lze naléztí rozdíl mezi „právem“ a „skutečností“. Ten leží právě v rozlišení světa kausálního (co jest) a normativního (co má býti), jak jsme o něm pojednali (v § 4 tohoto spisu). Označíme-li pak poznatek ze světa normativního názvem „skutečnost“, octneme se nutně na scestí, neboť pak poznatky z obou těch světů od sebe nerozeznáme. Máme za to, že právě pro tuto záměnu dospěl Štajgr na konci druhé kapitoly k úsudku, že v mnohých případech je nesnadno říci, zda jde o skutečnost neb o obsah právní normy.

Další svůj výklad o schematu tvorby soudcovských poznatků uvádí Štajgr úvahou, že rozsudek je písemnou reprodukcí řady poznatků. Právním je jen poznatek obsahu určité právní normy, každý jiný je poznatkem zkušenostním. Povinností prvního soudce je roztřídit poznatky, získané o obsahu přednesu stran, na poznatky právní a poznatky skutečnostní, čili oddělit skutková tvrzení stran od jejich právních vývodů. Až potud lze s vývody autorovými souhlasiti. Jeho další tvrzení, že prý právních vývodů stran ani poznatků učiněných o jejich obsahu si soudce všimati nemusí, záchází ve své všeobecnosti příliš daleko. Pro výběr poznatků právních jsou prý soudci oporou jen poznatky zkušenostní, hlavně ty, jež získal z toho, co mu řekly strany. Z nich mohou pro něj míti

význam jen ty, které jsou s to býti touto oporou. Jsou to všechny ty, jejichž abstrakcí se dojde k obsahu skutkové podstaty právní normy. Tento abstrakční postup nazývá autor indukci.

K rozlišení oblasti skutkové a oblasti právní dělí Štajgr jednotlivé druhy soudcových poznatků ve čtyři skupiny: 1. poznatky, které tvoří soudci oporu pro výběr poznatků právních, 2. poznatky, které jsou obsahově determinovány poznatkem o obsahu imperativní části právní normy, tedy poznatkem právním, 3. poznatky, které lze učiniti tomu, kdo se opírá o tyto poznatky obsahově determinované poznatky o obsahu imperativní části právní normy a mimo to o poznatky zkušenostní (mimoprávní), a 4. poznatky, k nimž lze dospěti na základě jiných poznatků, které jsou ryze zkušenostní. Prvé dvě skupiny poznatků řadí spisovatel do oblasti právní, druhé dvě do oblasti skutkové. Poznatky první skupiny jsou prý ryze zkušenostní, znamenají subsumpci skutečnosti pod právní normu a proto jsou právní. Poznatky skupiny druhé vyjadřují aplikaci, která je činností právní. Třetí a čtvrtá skupina je ryze zkušenostní, rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že ve třetí skupině uvedené opěrné poznatky jsou pro soudce závazné, neboť jsou obsahově totožny s poznatký skupiny druhé, kdežto poznatky čtvrté skupiny této vlastnosti nemají.

S thesí Štajgrovou, pokud řadí poznatky skupiny druhé do oblasti právní, lze co do jejího výsledku souhlasiti. Stejně tak se zařazením poznatků čtvrté skupiny do oblasti skutkové. Naproti tomu není dobře ohraničena první skupina poznatků, které tvoří soudci oporu pro výběr poznatků právních. Dříve než soudce přistoupí k „výběru“ normy, kterou bude v daném případě aplikovati, musí nutně zjistiti skutkový základ sporu aspoň potud, aby se mohl rozhodnouti, kterou normu z celého souboru právního řádu aplikovati má. Budou mu proto „oporou pro výběr těchto poznatků právních“ nejen poznatky právní (při interpretaci), ale také poznatky skutkové. Autor sám připouští, že postup tu jde od konkréta k abstraktu, tedy i konkretum je oporou pro výběr. Pokud pak jde o poznatky třetí skupiny, tu je ohraničení nesrozumitelné. Není jasno, zda autor tu snad míní zjišťování (posuzování) souhlasu zjištěných poznatků zkušenostních se skutkovou podstatou v normě obsaženou. Pak by se však nedalo mluvit o zařazení těchto poznatků do oblasti skutkové, nýbrž by šlo o ryze právní posouzení věci. Jinak nelze vývodům autorovým rozuměti, ani s jeho vysvětlením na str. 28, že „ve třetí skupině uvedené opěrné poznatky jsou pro soudce závazné, neboť jsou obsahově totožny s poznatký druhé skupiny“. Podle toho by se dalo usuzovati, že autor má ve skupině druhé na mysli poznání skutkové podstaty v normě obsažené a ve

třetí skupině zjišťování skutkové podstaty ve světě vnějším. To však z formulací jeho skupin jasné není.

Nejasné a obtížně srozumitelné výsledky jistě svědomitě a důkladně pracované studie Štajgrovy jen dokazují, že nelze s úspěchem vyložit složitost procesního dění jinak, než bedlivým pozorováním normotvorného procesu, jak se nám jeví s dynamického pozorovacího hlediska, při čemž si musíme dobře býti vědomi tohoto svého postoje a přihlížeti též ke statice právního řádu, kde je toho potřeba.

F l i e d e r (Zprávy Pr. J. Mor., 1912, str. 64 a násl.) označuje soudcovské rozhodnutí za způsob syllogismu, jehož předvětím (Obersatz, propositio major) jest zákon či právní předpis, závětím (Untersatz, propositio minor) pak zjištěné skutečnosti, z jejichž subsumpce pod ono předvětí vyplývá s logickou nutností přiznání neb oduznutí práva rozsudkem. Máme tudíž dva hlavní živly a dvojí různorodou činnost při rozsuzování: jednak zákonné neb jiné závazné předpisy (právní norma), jednak skutečnosti. Pod onou dvojí činností soudcovskou se vyrozumívá jednak zjišťování děje (skutků či skutkových okolností) žalobě a obranám za základ položeného, jednak vyhledání a používání zákonného neb jiného závazného předpisu s ohledem na zjištěný děj, čili právnícké posuzování děje, věci. Rozlišování této dvojí činnosti jest zhusta dosti nesnadno, poněvadž jedna činnost do druhé zasahuje a tím takořka splývá. Pro obor práva procesního prý však stačí definice, že skutkovými okolnostmi jsou zpravidla ty, které jsou předmětem důkazu. — Tato Fliedrova definice ovšem nepřináší žádného rozlišení otázek právních a skutkových a se svého stanoviska je podati ani nemohla, neboť budujíc na syllogismu spatřovala v rozsudku soud analytický, kdežto tvorba norem — jak jsme shora v §§ 2 až 10 ukázali — se děje vždy jenom soudy synthetickými.

S p e r l (Lehrbuch, str. 667) rozlišuje otázky právní a skutkové takto: Otázka, jaké jednání, slova, prohlášení, znamení, listiny a jaké výhrady se staly mezi stranami, obsahuje jediné vyhledávání skutkového stavu, je tudíž odňata posouzení třetí stolice. Naproti tomu náleží k právnímu posouzení tohoto skutkového stavu, jestliže soud zkoumá slova smlouvy, chování smluvníků, jejich jednání a opomenutí, v tom směru, jaké právní následky chtěla strana přivoditi nebo jaké tu nastávají ze zákona. Toto Sperlovo rozlišení nepodává žádného obecného řešení, vycházejíc z otázek jednotlivého případu.

P o l l a k (System, str. 606) považuje otázku rozlišení otázek právních a skutkových za otázku praxe, neboť prý obojí tyto otázky splývají v právním životě tak, že sice ne v teorii, ale v praxi bývá často sporné, zda určitým vadám lze čeliti dovolacím důvodem

§ 503, č. 4 c. ř. s. Toto stanovisko ovšem nelze uznati za správné, neboť je přece úkolem právní vědy, aby poskytla praxi vodítka pro řešení sporných otázek.

Sch r u t k a (Grundriss, str. 270) má za to, že zákon v § 503, č. 4 c. ř. s. má na mysli jediné nesprávné právní posouzení hlavní věci a zejména takové případy, kdy byl nesprávně vyložen dopadající právní předpis nebo bylo na věc použito předpisu, který nedopadá. Tento výklad zákona je jistě velmi úzce vymezen a pro obecné řešení z něho nemůžeme nic vytěžit.

Stein (Das private Wissen, str. 103) spatřuje základ pro rozlišení otázek právních a skutkových v jejich rozdělení v otázky důkazní a mezi subsumpci, přímého řešení našeho problému však nepodává.

Ma n n h e i m (Beiträge, str. 37) řeší otázku rozlišení otázek skutkových a právních především úvahou, že ty prvky jednotlivého případu, které mají býti posuzovány s hledisek právních, jsou podkladem otázek právních, ty pak, které mají býti posuzovány s hledisek skutkových, jsou podkladem otázek skutkových. Dospívá pak (na str. 75) k úsudku, že revisi podléhá (a je tedy otázkou právní) každá subsumpce a stejně tak každá pomocná operace, provedená k účelům subsumpce, naproti tomu stejná činnost, provedená k účelům hodnocení důkazů, není přezkoumatelná v cestě revisní (je pouhou otázkou skutkovou). Řešení toto je jistě svým výsledkem v celku správné, nutno však upozorniti na to, co bylo nahoře (v § 10 tohoto spisu) řečeno o pojmu subsumpce. Pojem tento je totiž příliš úzký, takže v některých otázkách při našem problému s ním nemůžeme vystačiti.

H e l l w i g (System I., str. 854) vytyčuje rozdíl mezi otázkou právní a skutkovou takto: Skutkovou otázkou je otázka, jaká ústní neb písemná prohlášení se stala a jaký smysl jim sluší přikládati. Skutkovou je také otázka, jaký jazykový smysl má prohlášení, ať už podle obecné nebo místní mluvy, ať už podle zvláštních okolností nebo mravů účastníků. Další otázka, jaké právní následky má prohlášení, je již ryzí otázkou právní. Sem patří také tak zvaná vykládací pravidla. Toto Hellwigovo řešení není stejně jako shora podané Sperlovo, dosti obecné, abychom s ním vystačili ve všech případech. Neboť se nám zcela jistě naskytnou skutečnosti, které nebudou ani ústními ani písemnými prohlášeními (na př. posunkem projevená vůle němého, přírodní zjev neb jiná událost a pod.). Stejně tak nelze omeziti právní otázky na pouhý výklad právních následků prohlášení, neboť jistě — a snad v přednější řadě — je právní otázkou výklad právního předpisu. Je tedy vidno i při této konstrukci, že uspokojivou odpověď na naši otázku nám může dáti jen obecné řešení.

Podle Coulo na (Zentralblatt 1932, str. 681) dlužno pod právním posouzením rozuměti více než pouhou subsumpci skutkového stavu pod zákonné ustanovení anebo výklad zákona tam, kde tento stanoví jen všeobecné pravidlo, neboť mnohem více tu vystupuje vedle těchto činností také oceňovací, uvažovací a uznávací činnost soudcova jakožto právní posouzení. Všechny tyto různé činnosti revisního soudce mají prý jeden společný znak, že totiž nejsou vnímáním smyslovým, nýbrž jsou ryzí činností rozumovou. Tento výklad je zajisté správný, avšak Coulon ve svém pojednání nepodal žádného rozlišení právních otázek od skutkových, jak by se podle nadpisu čekalo, nýbrž omezil se jen na konstatování praxe vídeňského nejvyššího soudu v jednotlivých otázkách.

Zcela nesprávný je názor projevený soudcem ze školy starého procesního řádu dv. radou Sedláčkem (Gerichtszeitung 1899, č. 8), že totiž hodnocení důkazů je také jeden ze způsobů právního posouzení věci. Pro tento názor byly uváděny dva důvody, že prý podle § 272 c. ř. s. má soudce posouditi pravdivost skutečností, t. j. subsumovati skutečnosti pod důkazní předpisy civilního řádu soudního, a že prý úvahy o přesvědčení soudcově při hodnocení jednotlivých důkazů se neuvádějí ve skutkové podstatě, nýbrž až v důvodech. Tento mylný názor vyvrací přesvědčivě Klein (Gerichtszeitung 1899, str. 76). Zde postačí jen připomenouti, že oddělení skutkové podstaty od důvodů ve vyhotovení rozsudku bylo zrušeno novelou o úlevách soudů, čímž padl „důležitý“ důvod Sedláčkem uplatňovaný. Jeho pojednání je zároveň dokladem toho, že dobrý praktik nepotřebuje si ujasniti metodologický podklad právního myšlení, že však celá jeho práce pozбудe pevného základu, změní-li se radikálně obsah části normového souboru, s kterým pracuje, jak se to stalo při uzákonění nového civilního řádu soudního v roce 1895.

Klein (Gerichtszeitung 1899, str. 75) rozlišuje při t. zv. zjištění skutkového stavu dvě myšlenkové operace: zkoumání důkazů a posouzení tvrzení stran ve světle těchto důkazů. Mezi oběma není valného rozdílu a obě spadají pod pojem hodnocení důkazů. K vystižení rozdílu mezi nimi je třeba bližšího rozboru. Zkoumání důkazů v užším smyslu znamená: protože svědek má ty a ty vlastnosti, protože se v tom a tom případě osvědčil jako pravdymilovný muž a dobrý pozorovatel atd., mluví jistě pravdu i dnes, nutno ho považovati za hodnověrného svědka, jehož sdělení lze důvěřovati. Posouzení pravdivosti tvrzení stran pak znamená: protože naprosto spolehlivým svědkem bylo tvrzení strany potvrzeno s uvedením mnoha podrobností a protože výpověď tohoto svědka je dále podporována tou a tou okolností, není důvodu, aby se pochybovalo o tvrzení strany a může se toto pokládati za správné a pravdivé.

Oba tyto myšlenkové pochody jsou obyčejné soudy, závěry, kterými chceme dospěti k bezpečnému poznání něčeho nepřesného za použití pravidel logiky a s pomocí zjištěných pravd z určitých, smysly poznaných předpokladů. Při zkoumání důkazů se snažíme z kvality důkazů a vnějších okolností objasnit, zda a jaké důvody důkazní tento důkazní prostředek spolehlivě poskytuje. Při posouzení pravdivosti tvrzení stran chceme z toho, co nám na důkazních důvodech poskytuje způsobitý důkazní prostředek, usuzovati na pravdivost či nepravdivost tvrzení. Oba myšlenkové pochody se tedy liší v poznacích, které jimi získáváme: tam poznatek o předpokladu, o základu celkového materiálu, zde poznatek přímo o pravdě pro rozsudek důležité; jinak jsou jak zkoumání důkazů tak i zkoumání pravdivosti úsudky z nutných a osvětlených premis, ze známého na neznámé.

Tento zajisté velmi duchaplný výklad skutkového zjištění nám však nepodává rozlišení tohoto zjištění od právního posouzení.

Cícha (Soudc. listy XII., str. 101 a 103) označuje za předmět důkazu skutečnosti — nikoliv úsudky — a jen skutečnosti vnějšího světa, které lze smysly postřehnouti. Právní posouzení pak podle něho záleží v tom, že soudce aplikuje na zjištěný skutkový děj právní normy, které pokládá za rozhodující a že v případě potřeby vyloží právní předpis podle zákonných pravidel vykládacích. Při tom Cícha nepovažuje hranici mezi otázkami skutkovými a právními vždy za znatelnou, neboť prý táž otázka může být někdy skutkovou, jindy právní, podle toho, jakými cestami došel soudce k svému přesvědčení; došel-li k němu hodnocením důkazů, převládá moment skutkový, došel-li k němu logickými úvahami, převládá moment právní; došel-li však k němu obojím způsobem, jde o otázku smíšenou (*causa mixta*), což platí zvláště pro přesvědčení o vniterních duševních stavech (úmysl, vůle, vědění), které nelze dokázat přímo, nýbrž na něž nutno usuzovati z prokázaných zevnějších skutečností. Řešení otázky záleží však vždy na konkrétním případě.

Východisko Cíchovy úvahy je správné, pokud spočívá na rozlišení skutečností vnějšího světa od aplikace. Chybí mu však ujasnění rozdílu mezi aplikací a interpretací, jak jsme o tom shora (v § 10 tohoto spisu) pojednali. Senátní president Cícha ovšem neuznává sledování postupu aplikace a interpretace v procesu normotvorném za „praktické“ pro vyšší soudy, zejména pro nejvyšší soud, jak poznamenal o mých konstrukcích při jiné příležitosti (v Právníku 1933, str. 475), avšak v našem případě je toto rozlišení nutné, abychom i v oněch „*causae mixtae*“ mohli rozlišiti stránku skutkovou a právní. Cícha má za to, že právě přesvědčení o vniterních duševních stavech (úmyslu, vůli, vědění) je typickým

případem smíšených otázek. Ujasníme-li si však cestu, kterou soudce dospěl k svému „přesvědčení“, tu vidíme, že přesvědčení (přesněji: zjištění) vůle osoby, jak se projevila ve světě vnějším, je skutkové zjištění, výklad vůle vyjádřené ve skutkové podstatě normy (interpretace), je otázkou právní, a konečně aplikace zjištěné a vyložené normy na zjištěnou skutkovou podstatu je rovněž otázkou právní. Stejně tak lze rozložením na skutkové zjištění, interpretaci a aplikaci rozřešiti ostatní otázky, označené Cíchou za smíšené. (Srovnej k tomu ostatně řešení některých těchto otázek v druhé — zvláštní — části tohoto spisu.) Hlavní chybou Cíchovy argumentace jest protiklad: hodnocení důkazů — logické úvahy, z něhož chce vyvoditi rozlišení právních a skutkových otázek. Poněvadž ale se setkáváme s logickými úvahami také při hodnocení důkazů, nemůže uvedený protiklad býti spolehlivým dělítkem. Ježto pak máme dvoji druh skutkových podstat, v normách vymezených a ve vnějším světě zjištěných (srovnej § 7 tohoto spisu), což ale při nedostatečném rozlišování interpretace a aplikace nám zůstává ptajeno, ocitá se výklad o uvedené hledisko opřený ve slepé uličce, z které nutně musí hledati východisko v konstrukci smíšených případů, to jest případů ze zaujatého hlediska neřešitelných.

Rozlišení otázek právních a skutkových v trestním řízení zrušovací vykládá S t o r c h (Řízení trest. II., str. 473) na ustanovení § 281, č. 9 tr. ř. tak, že nesprávnost soudního výroku ve všech případech a), b), c) tohoto zákonného ustanovení se zakládá v tom, že „porušen nebo nepravě vyložen byl zákon“, t. j. nikoliv v tom, že by snad soud některou skutečnost vyplňující zákonný znak nějakého činu trestného nebo pojem nějaké okolnosti trestnosti skutku rušící nebo vylučující neprávem pokládal za dokázanou, nýbrž v tom, že dotčenou skutečnost, v níž takový znak nebo takovou okolnost shledával, neprávem subsumoval pod ustanovení práva hmotného.

M i ř i č k a (Trest. právo proc., str. 186) shledává rozdíl mezi otázkami právními a skutkovými v tom, že otázku skutkovou označuje také jako otázku důkazní, nesprávné rozhodnutí otázky právní pak označuje jinými slovy jako porušení ustanovení trestního práva hmotného.

P r u š á k (Čs. řízení tr., str. 155) klade otázky skutkové na roveň hodnocení důkazů, neboť zásadu, že vyšší soudce přezkoumává rozsudek, vycházejí z téhož skutkového základu, jak zjištěn byl soudem první stolice, vykládá tak, že nelze proto uplatňovati důvody svědčící tomu, že soud první stolice neprávem jistou skutečnost měl za prokázanou neb neprokázanou.

L o h s i n g (Strafprozessrecht, str. 626) spatřuje rozdíl mezi otázkami skutkovými a právními v tom, že dělí vady řízení na error

iusuris a error facti. Mezi první patří error in procedendo a error in iudicando. Do této poslední skupiny lze však za jistých okolností zařadit také nesprávné hodnocení, takže toto dělítko nemůže být spolehlivé.

R u l f (Strafprozess, str. 274—275) má za to, že je výlučně věcí soudce první stolice, aby zjistil, k čemu směřoval úmysl obžalovaného při jeho jednání, zrušovacímu soudu pak přísluší zkoumat jen, zda zákon tento úmysl k skutkové podstatě určitého deliktu vyžaduje.

D o h n a (Strafprozessrecht, str. 181) rozlišuje v nalézací činnosti soudu a v podkladu řízení opravného dvojí: zjištěný skutkový poměr (festgestelltes Sachverhältnis) a právní normu. V prvním směru soud zjišťuje, jaký skutkový stav je dán, v druhém, zda daný skutkový stav nese znaky zákonné skutkové podstaty (gesetzlichen Tatbestandes).

Viděli jsme, že právě uvedená literatura trestního procesu (Storch, Miříčka, Prušák, Rulf, Dohna) ulpěla na statickém pojetí a nevzala vůbec v úvahu také dynamickou stránku trestního procesu.

Teprve K a l l a b (Učebnice tr. řízení, str. 187) vychází z pojmu procesu jako právně upraveného děje, neboli postupně se vyvíjejícího právního poměru, jehož cílem nebo právním výsledkem je rozhodnutí, jaké opatření na základě zjištěných skutečností odpovídá objektivní normě. Podmínkou správného rozhodnutí je dvojí věc: jednak správnost zjištěných skutečností a správná jejich subsumpce, jednak podmínka a záruka této meritorní správnosti, totiž šetření procesních norem. Pokud jde o rozhodnutí ve věci samé, může vada — která je opravným prostředkem uplatňována — spočívat buď v tom, že skutečnosti, o nichž se má rozhodnouti, byly nesprávně zjištěny, nebo, že správně zjištěné skutečnosti byly subsumovány normě, jež se na ně nevztahuje.

Rozlišení otázek skutkových a právních v soudní praxi v oboru trestního práva, platného na Slovensku a Podkarpatské Rusi, rozebírá S o u k u p (Právny Obzor XVII, str. 233—235) takto: Podle jednotné a stálé praxe slovenských senátů nejvyššího soudu jsou skutečnostmi ty jevy ve vnějším světě se projevivší, které se dají postřehnouti lidskými smysly. Vznikly buďto působením vnějších sil, nebo jsou vnějším výsledkem procesu, jenž se odehrál v lidském nitru. Tyto jevy nalézací soud zjišťuje buď přímo vlastním postřehem, nebo shromažďováním jevů, jež měly o oněch jevech jiné osoby buď přímo (svědci), nebo jež si učinily srovnáváním určitých jevů jinak osvědčených na základě odborných zkušeností a vědomostí s jevy obdobnými, které ve svých příčinách a následcích byly objektivně prozkoumány (znalci). Bera v úvahu jednak

výsledky vlastního postřehu, učiněného ať již při místním ohledání na základě zjištěných stop činnosti pachatelovy a výsledků této činnosti, ať již reprodukcí oné činnosti před soudem (přečtením závadného dopisu neb tiskopisu obsahujícího projev pachatelův, reprodukcí jeho řeči zachycené na gramofonové desce), jednak údaje osob, které činnost pachatelovu přímo pozorovaly nebo mohou na ni usuzovati podle svých odborných vědomostí a zkušeností, v neposlední řadě pak i vlastní sdělení (doznání) pachatelovo, má nalézací soud hodnotiti význam a závažnost jednotlivých důkazních prostředků a na základě výsledků tohoto hodnocení a logického úsudku učiniti skutkové zjištění vyslovením, co z činnosti obžalovaného, která je předmětem obžaloby, podle jeho přesvědčení se stalo a za jakých okolností se to stalo. To jsou skutková zjištění nalézacího soudu. Teprve takto zjištěné skutečnosti posuzuje pak nalézací soud s hlediska hmotného trestního práva zkoumaje, pokud ony naplňují objektivně určitý zákonný znak trestněprávně relevantní a ve svém souhrnu skutkovou podstatu některého a kterého trestného činu, případně zda je lze označiti za takové okolnosti, které podle ustanovení trestního práva vylučují příčetnost nebo trestnost obžalovaného. Ze skutkových zjištění má však dále nalézací soud usuzovati i na to, zda obžalovaný jednal v tom úmyslu, který zákon vyžaduje k naplnění skutkové podstaty určitého trestného činu, případně — při omissivních deliktech — zda si byl vědom toho, že jedná nedbale a neopatrně. To jsou již t. zv. právní závěry.

Na př. je skutkovým zjištěním, že pachatel vystřelil ze střelné zbraně, že náboj zasáhl jinou osobu a způsobil jí takové zranění, které mělo za následek její smrt, právním závěrem však, zda pachatel usmrtil člověka a zda jednal v nepřátelském úmyslu proti usmrcené osobě, či bez takového úmyslu, v prvném případě pak, zda chtěl či nechtěl poškozeného usmrtiti, v případě kladném, zda tento úmysl předem uvážil či nikoliv, případně zda jednal ve velkém rozčilení, v druhém případě — když jednal bez každého nepřátelského úmyslu proti poškozenému nebo jiné osobě — zda si byl vědom možnosti nastalého výsledku a zda tedy jednal neopatrně či nedbale. Aby mohly býti učiněny všechny tyto právní závěry, je zřejmo, že nestačí skutkové zjištění vlastní činnosti pachatelovy, která bezprostředně vyvolala nebo směřovala k vyvolání výsledku trestněprávně rozhodného, ale že třeba zjistiti i další okolnosti, které mohou býti rozhodné pro bezpečné řešení všech právních otázek. Je skutkovým zjištěním, že pachatel vypil před spácháním inkriminovaného činu takové a takové množství alkoholických nápojů, že se toto požití alkoholu v jeho vnějším chování (řeči, chůzi a pod.) projevilo tím neb oním způsobem, je však práv-

ním závěrem, zda opilost pachatele dostoupila takového stupně, že vylučovala schopnost volného určování jeho vůle. Je skutkovým zjištěním, že pachatel byl před svým činem poškozeným napaden nebo ohrožován, je však právním závěrem, zda čin poškozeného byl bezprávným a přímým útokem proti osobě nebo majetku pachatele a zda čin pachatelův byl potřebný k odvrácení tohoto útoku. Je skutkovým zjištěním, že obžalovaný pronesl výrok toho neb onoho znění, je však právním závěrem, zda obžalovaný tím uvedl či dále sdělil o druhé osobě takovou skutečnost, která by ji mohla vydat v opovržení nebo snížit v obecném mínění, a zda si obžalovaný této povahy svého výroku byl vědom.

V celé řadě případů zde uvedených je sice správně uvedeno rozlišení skutkové a právní jejich stránky — jde ponejvíce o případy nejvyšším soudem rozřešené — chybí tu však rozlišení skutkové podstaty ve vnějším světě se projevivší od skutkové podstaty v normě vymezené, jak jsme o tom shora pojednali (v § 7 tohoto spisu) a zde při probírání ukázek literatury několikrátě opětně zdůraznili. Při sledování naší otázky v normotvorném procesu trestním si však musíme uvědomiti, že trestní zákony vymezují způsobem často zcela vyčerpávajícím skutkovou podstatu trestných činů, takže interpretace, to jest nalezení vhodné normy (viz § 8 tohoto spisu) se omezuje na prosté konstatování obsahu právního předpisu. Není proto v trestním řízení dostatečně rozlišována interpretace od aplikace a proto také se jí Soukup nezabývá.

Uvedená okolnost nás však nesmí vésti k tomu, abychom při řešení našeho obecného problému procesního chtěli hledati jiné řešení pro proces civilní a jiné pro trestní. Přesvědčili jsme se v dosavadních úvahách, že předpoklady pro jeho řešení v obou těchto procesech jsou v podstatě stejné. Právem poukazuje K a l - l a b (v Právniku 1929, str. 232) k tomu, že širší formulace procesu a badání v otázkách slučujících proces civilní a trestní, usnadní chápání a vysvětlení jednotlivých právních otázek.

§ 12. Skutkové zjištění a právní posouzení v řízení správním.

Široká formulace W e y r o v a procesu normotvorného (srovnej § 3 tohoto spisu) nám umožňuje sledovati naši otázku také v procesu administrativním. Není sice úkolem této studie podati řešení daného problému také v řízení správním, avšak srovnání, jak je naše otázka řešena v literatuře správního práva, nám poskytne vedle poznání zajímavých řešení teoretických také nový doklad toho, že obecné, ryze procesní otázky, souvisící s procesem normotvorným, možno řešiti s úspěchem jen na základě co nejširší koncepc. Nelze souhlasiti s H a v e l k o u (Právník 1929, str. 87),

že se tu nevyplatí námaha, vynaložená na vytvoření jednotného pojmu právního řízení. Máme za to, že moderní právní věda musí hledati podobné sjednocovací pojmy, které v budoucnu povedou zcela určitě k vytvoření jednotného procesního práva. Vývoji tomu nasvědčuje nyní platný správní řád (vládní nařízení z 13. ledna 1928 č. 8. sb. z. a n.), který je pracován zřejmě pod vlivem civilního řádu soudního. Nejde naprosto o to, aby bylo sjednoceno soudnictví s administrativou. V tom směru potvrzují vždy důvody pro rozdílnou organizaci obou těchto orgánů. S hlediska hospodárnosti právní praxe bude však nesporně velkým ziskem, podaří-li se během doby sjednotiti všechny normotvorné procesy v jednotný procesní řád, shrnující vše to, co je různým druhům procesů společného. Je to sice otázka daleké budoucnosti, podle našeho názoru však musí vývoj směřovati tímto směrem, má-li býti udržena jednotnost právního řádu a na něm spočívající právní jistota, kterou povážlivě by mohla otrásti roztržitost všech možných právních oborů, jak se již dnes projevuje. V tom směru poukázal vystižně K a l l a b (v Právniku 1929, str. 232) na důležitost této otázky po stránce techniky řízení.

Správní řád (vl. nař. č. 8/1929) stanoví v § 70, že v odůvodnění správního nálezu mají býti shrnuty výsledky řízení a právní posouzení věci, případně i úvahy, jež rozhodovaly při oceňování důkazů (srovnej W e y r: Správní řád, str. 126 a násl., H o e t z e l: Řízení správní, ve Slov. veř. pr., str. 945).

W e y r na uvedeném místě vykládá toto ustanovení tak, že „shrnutím výsledků řízení“ je míněn popis skutkové podstaty, na kterou úřad aplikuje obecnou normu (zákon, nařízení atd.); „právním posouzením“ rozuměti jest pak vlastní odůvodnění této aplikace, kterou je intelektuální činnost, jejíž výsledek vedl k obsahu výroku.

V literatuře správního práva byla otázka rozlišení právního posouzení od skutkového základu věci řešena v souvislosti s otázkou tak zvaného volného uvážení. N e u b a u e r (Volné uvážení, str. 23) dělí činnost aplikujícího orgánu na čtyři části: 1. výklad (interpretace) normy a sčusumování konkrétních jevů pod ní, 2. úvahy kausální (teleologické, technické), 3. zjišťování skutečností, 4. hodnocení.

Posuzujeme-li toto Neubauerovo rozdělení s hlediska vyššího procesu normotvorného, tu nám především odpadnou „úvahy teleologické“, pro které není místa v procesu soudním. Spisovatel správně tu poukazuje k tomu, že úvahu účelovou musí učiniti normotvorný orgán vždy, jestliže norma stanoví jeho povinnost účelem a prostředky nejsou zcela nasnadě, nebo je-li jich více a jest mezi nimi voliti. V civilním procesu sporném takový případ

nastati nemůže, v trestním však ano (a to v případech alternativní trestní sankce, na př. trest na svobodě nebo trest peněžítý), ale i tu je moment teleologický celkem nepatrný. Stejně tak je tomu s otázkami technickými, které v řízení správním mají často rozhodující význam, pokud běží o „vhodnost“ opatření, v řízení soudním však se vyskytují jen jako znalecké otázky v řízení důkazním.

Z Neubaerových úvah zde nutno vyzvednouti rozlišení interpretace a subsumpce na jedné straně a zjišťování skutečností na druhé straně. Z toho můžeme dospěti k řešení našeho problému. Na tomto místě nutno ještě upozorniti na to, že Neubaer zde právem připisuje orgánu normotvornému vedle subsumpce také interpretaci jako důležitou složku jeho činnosti normotvorné. (Srovnej k tomu naše poznámky k Neubaerovu rozdělení teorie a praxe podle interpretace a aplikace v § 10 tohoto spisu.)

Hácha se ve své obšírné studii o nejvyšším správním soudě (Slovník veř. pr. II, str. 852 a násl.) zabývá také rozeznáváním mezi quaestio iuris a quaestio facti a navazuje na právě uvedené pojednání Neubaerovo, s kterým polemisuje. Odmítá nejprve syllogismus při řešení dané otázky, kterážto výtká ovšem nemůže směřovati proti ryzí nauce právní, a klade důraz na praktické řešení problému. Jeho výklad lze stručně shrnouti takto: Skutkové podstaty jsou v zákoně vyjádřeny jen abstraktně. V té podobě však norma nedopadá na jednotlivé skutečnosti. K tomu, aby se mohla aplikovati, je třeba ji uvést do podoby určitější. Tento zkonkretňovací proces leží ještě úplně v oblasti právní, neboť jde o vyhledání právního obsahu normy, která však zůstává stále normou abstraktní. Zkonkretňování normy nepracuje však jenom logickou dedukcí, nýbrž i s t. zv. zásadami zkušenostními. Tyto zásady čerpá tvůrce konkrétní normy netoliko ze své vlastní zkušenosti a vědomosti, nýbrž někdy i z dobrých zdání znalců. Hácha nazývá tento postup „pomocné operace se zkušenostními zásadami“ a řadí je do oblasti právní. Zkonkretňování abstraktní normy prý provádí správní soud samostatně, neboť správní úřad téměř nikdy své duševní pochody tohoto druhu neodhaluje. Aby mohlo býti přiloženo měřítko abstraktní normy právní, je nutno opačným procesem, než jakým se postupuje při zkonkretnění abstraktní normy, celý soubor zjištěných skutečností převést do takového stupně abstrakce, aby konkrétní skutková podstata mohla býti s legální skutkovou podstatou srovnávána. Toto zabstraktňování zjištěných skutečností však není hodnocení právní, nýbrž hodnocení skutkové.

Z podaného řešení Háchova je zřejmo, že se tu zaměřuje a nedosti rozlišuje interpretace a aplikace, jak jsme oba tyto pojmy probrali (v §§ 8 a 10 tohoto spisu). Ono „zkonkretňování abstraktní

normy“ je v podstatě její interpretace, neboť jde o to, aby výkladem abstraktnější normy byla nalezena norma konkrétnější, schopná aplikace na zjištěnou skutkovou podstatu. Naproti tomu však Háchovo „zabstraktňování zjištěných skutečností“ nemůžeme chápati jinak než jako subsumpci, ale jen potud, pokud jde o subsumpci zjištěné skutkové podstaty pod právní normu, interpretací nalezenou. Konstrukce o zabstraktňování skutečností sama pak je velmi pochybená. Ukázali jsme shora (v § 6 tohoto spisu), že konkretisace norem musí postupovati od vyšší normy k nižší. Obráceně — od nižší normy k vyšší — můžeme postupovati jen při hledání důvodu platnosti nižší normy, tedy při interpretaci. Aplikaci si pak nemůžeme představit jinak, než že nalezenou normu aplikujeme na zjištěnou skutkovou podstatu, a subsumpci tak, že zjištěnou skutkovou podstatu subsumujeme nadřazené normě. V žádném případě však nelze zabstraktňováním zjištěné skutkové podstaty se přiblížit skutkové podstatě v normě vymezené. Skutková podstata zjištěná musí zůstatí tím, čím jest a proti Háchovu mínění (na uvedeném místě, str. 852) považujeme za správné stanovisko Neubaue-rovo (op. cit. str. 53), že skutková podstata znamená prostě skutečnosti smysly pozorovatelné.

§ 13. Závěr a shrnutí výsledků.

Zdůraznili jsme (v § 3 tohoto spisu) tři nejdůležitější stránky soudního procesu:

1. skutkové zjištění,
2. interpretaci,
3. aplikaci.

Skutkové zjištění je konstatování toho, jakou skutkovou podstatu poznal soudce ve světě vnějším.

Skutková podstata je soubor jevů (skutečností). Je dvojího druhu: buď jako poznaná součást vnějšího světa, buď jako jev kausálního světa do normy jako pojem dosazená (srovnej § 7 tohoto spisu).

Interpretace je zjištění obsahu normy jako úsudku o tom, co má býti (srovnej § 8 tohoto spisu).

Aplikací pak rozumíme upotřebení nalezené normy na zjištěnou skutkovou podstatu (srovnej § 10 tohoto spisu).

Názorný příklad interpretace, skutkového zjištění a aplikace uvedeme příležitostně až ve zvláštní části (v § 23 tohoto spisu). Zde se pokusíme o řešení našeho problému jen s obecného hlediska.

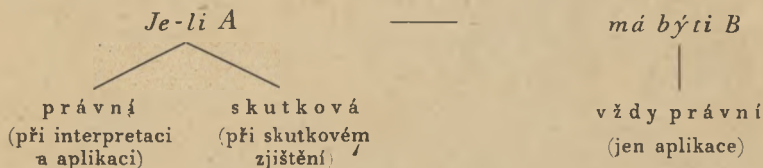
Pozorujeme-li vznik normy v normotvorném procesu soudním, tu s hlediska dynamického — s kterého jediné

můžeme normotvorbu jako proces pozorovati — se nám jeví jako pouhá aplikace. Přihlédneme-li však blíže k činnosti orgánu normotvorného, tu pozorujeme, že musí před aplikací si opatřiti nezbytné předpoklady pro vytvoření normy: na jedné straně vhodnou normu, na druhé straně pevně zjištěný skutkový základ, na který pak normu aplikuje. Prvým předpokladem získá soudce interpretaci, druhý skutkovým zjištěním. Základní jeho postoj při obou těchto činnostech je statický. Musí zjistiti přesně ve stejný okamžik (v době vynešení rozsudku) jak obsah normy, tak i skutkový podklad věci.

Máme-li nyní posouditi, kam která z uvedených soudcových činností patří, zařadíme především beze sporu skutkové zjištění do sféry skutkové, interpretaci a aplikaci pak do sféry právní. Při tomto na pohled zcela jednoduchém rozdělení, však nesmíme zapomenouti na jednu věc. Že totiž musíme rozeznávati dvojí skutkové podstaty. Jednu jako poznanou součást vnějšího světa, která patří do sféry skutkové, druhou pak, která vystupuje v normě jako jev kausálního světa do normy jako pojem dosazený. Tato poslední se vyskytuje jen při interpretaci a proto náleží jen do sféry právní.

Při rozlišování otázek právních a skutkových si musíme dobře uvědomiti Kantovo rozdělení světa na kausální, jaký jest, a normativní, jaký má býti. Skutková podstata jako soubor jevů kausálního světa se nám jeví jednou ve své pravé podobě, poznaná našimi smysly v čase, prostoru a kausalitě. Po druhé se nám jeví táž skutková podstata jen jako myšlená, jako pojem v normě vymezený, nikoliv tedy jaká jest, nýbrž jaká má býti.

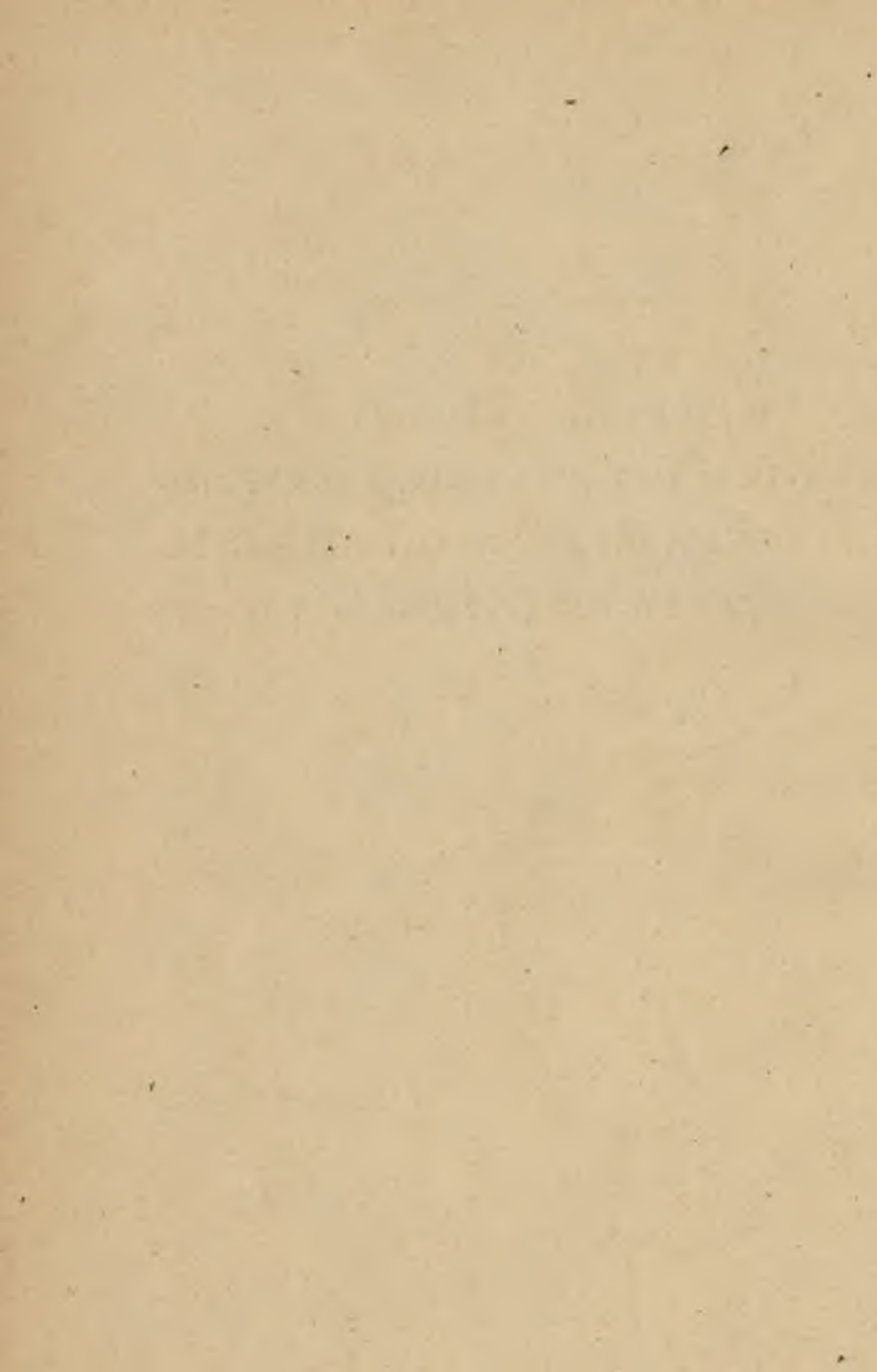
Skutková podstata se nalézá jak v podmiňující, tak i v podmíněné části normy. Jenomže v části podmíněné se nám jeví vždycky jako součást světa normativního, kdežto v části podmiňující se jeví jednou jako součást světa normativního (při interpretaci a aplikaci), po druhé jako součást světa kausálního (při skutkovém zjištění). Schematicky lze to na logické formě právní normy (při čemž značí A skutkovou podstatu podmiňující a B skutkovou podstatu podmíněnou) naznačiti takto:

Při konstrukci civilního procesu soudního je skutková podstata podmiňující (A) žalobním důvodem a jeví se nám při zjišťování (srovnávání) žalobního důvodu žalobcem tvrzeného se skutečností jako otázka skutková, při srovnávání s právním řádem (při interpretaci a při aplikaci) jako otázka právní. Žalobní petit je skutkovou podstatou podmíněnou a jeví se proto vždy jako otázka právní. Interpretaci a aplikaci musíme od sebe lišiti, neboť interpretace kráčí ruku v ruce se skutkovým zjištěním a má s ním společný postoj statický. Teprve po skončení obou těchto činností, až jsou tu hotové jejich plody, právní norma a skutkový základ, možno přikročiti k aplikaci, jejíž základní postoj je však již dynamický.

Stejně tak tomu bude při konstrukci soudního procesu trestního. Norma trestní se liší od jiných norem jen obsahem povinnosti, který stanoví. Obsahem tím jest trest, přesněji výkon trestu (srovnej Weyr v Ročence VII, str. 75). V abstraktní normě trestní je stanoveno, že za určitých předpokladů má býti trest vysloven. Tyto předpoklady jsou podmiňující skutkovou podstatou trestní normy. Mluví se o ní také jako o skutkové podstatě trestného činu. Tato skutková podstata tvoří důvody obžaloby a jeví se nám zase při srovnávání těchto důvodů se skutečností jako otázka skutková, při srovnávání s obsahem právního řádu jako otázka právní. Trest v obžalobě navržený je podmíněnou skutkovou podstatou (trestní sankcí normy), takže otázka uložení trestu a jeho výměry jest otázkou právní. I zde musíme od sebe lišiti interpretaci a skutkové zjištění, spočívající na stanovisku statickém a aplikaci, spočívající na stanovisku dynamickém, k níž však lze přikročiti teprve, až interpretací byla získána právní norma a skutkovým zjištěním skutkový základ, obě jako nezbytný podklad aplikace. Do ní patří v řízení trestním výrok o vině a uložení trestu.

ČÁST ZVLÁŠTNÍ
NĚKTERÉ PŘÍPADY
SKUTKOVÝCH A PRÁVNÍCH OTÁZEK
V CIVILNÍM ŘÍZENÍ DOVOLACÍM
A V TRESTNÍM ŘÍZENÍ ZRUŠOVACÍM

§ 14. Obsah právních předpisů.

Při poznávání obsahu právního předpisu jde vždy o otázku právní.

Pojednali jsme již shora (v § 6 tohoto spisu) o tom, že právní norma se nám jeví jednou jako logický důvod platnosti normy nižší, po druhé však jako skutková podstata, na kterou se aplikuje norma vyšší. Pokud však jde o normu jako skutkovou podstatu, nemůžeme ji klásti na roveň skutkové podstatě zjištěné ve světě vnějším, jak jsme si tento druh skutkové podstaty vymezili v předchozích výkladech (v § 13 t. sp.). To ani tenkrátě nikoliv, kdy poznáváme konkrétní normu jako jev (na př. smlouvu uzavřenou mezi stranami). Upozornili jsme již (v § 7 tohoto spisu) na to, že když poznáváme takovouto normu, musíme zase lišiti poznávání těch jevů kausálního světa, kterými byl provázen vznik normy, a poznávání vyšší normy, která způsobuje, že ony jevy kausálního světa považujeme za právní skutečnosti. Musíme proto i zde lišiti zjišťování skutečností od subsumpcce a interpretace. Při výkladu konkrétní normy pak musíme přesně rozlišovati její interpretaci od výkladu projevu vůle, o kterém pojednáme níže (v § 17 t. sp.). Jenom interpretace normy patří do sféry právní.

Při poznávání obsahu právních předpisů se setkáváme jednak s předpisy t. zv. psaného práva, to jest předpisy, jichž slovný obsah je přesně znám, jednak s předpisy práva zvykového, jednak s tak zvanými zvyklostmi. Podle *O t t a* (Soustavný úvod III, str. 98) jde při právu obyčejovém o otázku právní; při místních zvyklostech (obchodních) o otázku skutkovou.

K správnému vyložení této otázky nutno si především uvědomiti základ interpretace. Ježto právní řád neobsahuje normy v té slovesné formě, abychom je mohli na daný případ použití (je-li A, má být B), musíme si nejprve interpretací potřebnou normu nalézt (vyvoditi z obsahu celého právního řádu). Tam, kde právní řád odkazuje na právo obyčejové, znamená to, normu, která stanoví, že to, co se jako obyčej zachovává, má být (srovnej *W e y r*, Základy, str. 98). Z toho tedy plyne, že chceme-li za účelem apli-

kace správně interpretovati normu, která toto stanoví a odvolává se při tom na obyčej, musíme nejprve tento obyčej znáti. V tom směru jde však o poznání toho, co jest, tedy o poznání kausální, o skutkové zjištění. Teprve pak, až je zjištěn obyčej, možno vykládati normu takto stanovenou a jde tu již o její interpretaci, čili o posouzení právní.

Jde tedy při tak zvaném právu obyčejovém o skutkové zjištění, pokud jde o poznání obyčeje, který se zachovává, a o právní posouzení, pokud jde o výklad obyčeje a jeho dosah jako součásti skutkové podstaty v normě vymezené. Otázka, zda obyčej jest a jaký jest, je skutkovou, otázka, zda obyčej platí jako právní pravidlo, je otázkou právní. V posléze uvedeném směru jde jen o otázku právní platnosti obyčeje, o otázku, zda ho lze umístiti v rámci normy, která jeho použití nařizuje.

Úplně stejně nutno postupovati při tak zvaných místních a obchodních zvyklostech, usancích a pod., pokud mají býti součástí skutkové podstaty v normě vymezené. Literatura obchodního práva ostatně ani mezi obyčejovým právem a obchodními zvyklostmi nečiní valných rozdílů, a to právem. (Srovnej v tom směru uvedené literární doklady v Domínik-Kizlinkově Obecném zákoníku obchodním, str. 38-39.)

Nejdůležitějším obsahem právního předpisu a právní normy vůbec je stanovení obsahu povinnosti. Proto každá otázka výkladu povinnosti, zejména otázky po mezích této povinnosti, jsou otázkami interpretace a tedy otázkami právními. Stejně otázky při posouzení, pokud byla povinnost porušena, jsou otázkami právními, neboť jsou otázkami aplikace.

Trestní praxe proto právem zastává stanovisko, že otázka, jaká je povinnost a pokud byla porušena, je otázkou právní, nikoliv skutkovou (srovnej rozhodnutí Zm III 324/24).

§ 15. Právní předpis a skutková podstata.

V této souvislosti chceme na několika praktických případech, řešených v judikatuře, ukázati rozlišení skutkového základu právního posouzení, jak se jeví v poměru zjištěné skutkové podstaty a právního předpisu.

Podle ustálené judikatury nutno vykládati § 503 č. 4 c. ř. s. tak, že důvod nesprávného právního posouzení je dán jen tehdy, byl-li odvolacím soudem zjištěný děj podřaděn nevhodnému právnímu předpisu, byl-li takovýto předpis nesprávně vyložen, nebo byly-li ze skutkového děje vyvozeny nesprávné logi-

cké úsudky (rozhodnutí n. s. Rv I 1021/25, Rv I 742/25 a j.). Prvé dva případy v rozhodnutí uvedené, podřazení zjištěného děje nevhodnému předpisu a nesprávný výklad předpisu, míří na interpretaci: nalezení vhodné normy a výklad normy vůbec. Třetí případ, nesprávné logické úsudky, vyvozené ze skutkového děje, není přesný a jasný. N e s p r á v n é l o g i c k é ú s u d k y, na které rozhodnutí poukazuje, mohou být dvojí. Jedny z nich mohou být učiněny při aplikaci. Ty jsou zcela nepochybně právní a proto sem patří. Ze skutkového děje však mohou být vyvozovány také logické úsudky, vztahující se k skutkovému zjišťování, pokud z jedné neb více zjištěných skutečností se usuzuje na existenci jiné skutečnosti a tato se proto považuje za dokázanou. Tu již jde o hodnocení a nesprávné logické úsudky v tomto směru nejsou nesprávným právním posouzením, nýbrž jinou vadou. Na tu míří také rozhodnutí (Rv III 5/26), které praví, že skutkové zjištění lze napadnouti mimo jiné jen pro zřejmou nelogičnost skutkového závěru, nikoliv též pro jeho domnělou nepřesvědčivost (hodnocení).

Mezi otázky skutkové patří zjišťování vadnosti nebo správnosti plnění. Podle judikatury jest skutkovým závěrem úsudek, že dodané zboží odpovídalo objednavce, bylo-li třeba slyšeti znalce o tom, zda dodané zboží odpovídá nabídce a náčrtu, podle nichž bylo zboží objednáno (rozh. Rv I 1197/31). Otázky tyto jsou skutkové proto, že jde o zjištění skutkového podkladu pro aplikaci normy, která váže povinnost příjemce k zaplacení ujednané ceny na podmínku, že mu dodatel správně a podle smlouvy plnil. Co je obsahem smlouvy, co měl dodavatel plniti, čili obsah jeho povinnosti, je otázkou právní, zda však byl obsah povinnosti ve skutečnosti takto splněn, je již otázkou skutkovou.

Jiná je otázka seznatelnosti zevních vad zavazadel při dopravě. Podle judikatury je otázka, zda vada zavazadla byla zevně seznatelnou, otázkou právní (rozh. Rv II 272/25). Tento názor není nepochybným a vyžaduje bližšího rozboru. Přepravní řád pro zavazadla v dopravě železniční obsahuje předpisy o tom, jak zavazadlo má být upraveno, a stanoví také, jak s ním má dráha při přepravě manipulovati. Při řešení těchto otázek jde o interpretaci. Na druhé straně pak bylo soudem zjištěno, jak zavazadlo bylo upraveno a jak se s ním manipulovalo (skutkové zjištění). Dospěl-li pak soud k názoru, že při obvyklé manipulaci s tímto zavazadlem neporušila dráha žádnou povinnost jí uloženou, jde o aplikaci, tedy o otázku právní. Pokud pak se rozhodnutí opírá o závěr, že dráha nebyla povinna zavazadlo tak podrobně prohlížeti, až by vadu seznala, jde zase o interpretaci, tedy o otázku právní. Jen potud tedy jde o právní posouzení a tak dlužno danou otázku řešiti.

Mezi otázky právní patří výklad pojmu skutkové podstaty

v normě vymezené, neboť jde o interpretaci. Je proto právní otázkou otázka „pokojné držby“ ve smyslu § 83 tr. z. (rozhodnutí Zm II 289/26), stejně otázka, jaká je „správná“ rychlost motorového vozidla v určité situaci (rozh. Rv I 1534/28).

Naproti tomu je otázkou skutkovou otázka, jaká skutková podstata byla ve skutečnosti zjištěna. Podle judikatury je na př. skutkovým zjištěním a ne právním závěrem zjištění, učiněné na základě výpovědi svědků a posudku znalců, že plod života poškozené byl v ní za spáchání činu živý (rozh. Zm III 110/25).

§ 16. Přednesy a tvrzení stran.

V soudním procesu normotvorném vystupující strany mají procesními řády zaručen určitý vliv na zahájení a průběh procesu. Mají proto jejich prohlášení určitý význam, vymezený blíže procesními řády.

Všechna tato prohlášení (přednesy, návrhy, tvrzení, doznání, uznání atd.) mají především význam ryzí skutečnosti, zjištěné skutkové podstaty, na kterou normotvorný orgán aplikuje především předpisy procesní. Tyto předpisy určují, jaký význam jim má v tom kterém případě přikládati. Pokud tedy jde o otázku, jakého obsahu je prohlášení strany, jde o otázku skutkovou, pokud pak jde o otázku subsumpce prohlášení pod právní předpis, jde o otázku právní.

Procesní předpisy také určují, jaký význam mají určitá prohlášení stran (uznání, doznání) ve směru důkazním. I zde nutno zase lišiti otázku obsahu prohlášení jako skutkovou a otázku aplikace právní normy na toto zjištěné prohlášení jako otázku právní.

§ 17. Projev vůle a výklad projevu.

K poznání každé normy musíme míti vnější projev vůle objektivně zjistitelný. Se d l á č e k (Obligační právo, 2. vyd., str. 3) označuje projev vůle v nejšířším slova smyslu jako obecně srozumitelnou formulaci úsudku o tom, co má být.

Proto také konkrétní normu (na př. smlouvu mezi stranami) poznáváme tím, že poznáváme obsah projevu vůle, který vedl k jejímu vzniku. Při tom otázka, zda projev vůle se stal, jakým způsobem a jaký měl obsah, je otázkou skutkovou, otázka aplikace normy na tento projev pak otázkou právní.

Máme-li projev vůle zjištěn a vznikne-li po aplikaci vyšší normy na tento projev konkrétní norma, jsou další otázky výkladu této normy její interpretací, tedy otázkami právními.

Podle judikatury je otázka, jaká je vůle stran, otázkou skutkovou, jde-li o závěr, k němuž soud dospěl na základě skutkových zjištění, opřených o výpovědi svědků a stran (rozh. Rv I 1929/29). Skutkovým je také zjištění úmyslu stran (rozh. Rv II 522/23) a zjištění vůle, směřující k určité podmínce smlouvy (rozh. Rv II 85/24). Naproti tomu je otázkou právního posouzení a nikoliv skutkovou otázka, zda určitá smlouva byla uzavřena (rozh. Rv II 291/23). Tento názor je správný, neboť jde tu již o aplikaci vyšší normy na zjištěný projev vůle.

Rozlišení skutkového zjištění od právního posouzení při projevu vůle vykládá judikatura tak, že o skutkovém zjištění lze mluvit tehdy, je-li jenom oceněním důkazů zjištěno, co prohlášení činící chtěl projevit, kdežto při právním posouzení jde o to, zda bylo správně užito zákonných pravidel o výkladu právních jednání (rozh. Rv I 241/24); zjištění projevů, týkajících se toho, zda se darování stalo, a zjištění obsahu těchto projevů, je otázkou skutkovou, kdežto právní otázkou je, zda možno zjistiti nějaký a jaký právní úkon z obsahu projevů, o kterých bylo zjištěno, že se staly (rozh. Rv III 49/20).

Při vymezení otázek právních míří prvé z uvedených rozhodnutí na interpretaci právního jednání jako normy, druhé na aplikaci.

Kdežto v oboru civilním mluvíme o projevu vůle jako o formulaci toho, co má býti, majíce na mysli tvorbu normy, nutno v oboru trestním pojímati projev podstatně jinak. Zde se nám totiž jeví jako jev vnějšího světa, znamenající porušení p o v i n n o s t i. Normy trestního práva ukládají mezi jiným jako povinnost, že subjekty povinnostní se musí zdržeti určitých projevů. Je tedy v takových případech projev způsobem spáchání trestného činu.

Trestný projev můžeme poznávati a zjišťovati jako jev vnějšího světa, pokud poznáváme, jak se stal a co bylo jeho obsahem. Tu jde o otázky skutkové. Jakmile však na zjištěný projev aplikujeme právní normu, nebo tuto interpretujeme, běží o otázky právní.

V judikatuře není jednotně a uspokojivě řešena otázka, pokud jde při výkladu projevu o otázky právní a pokud o skutkové. Jeden názor považuje výklad obsahu a smyslu závadných výroků a pořadí jich pod ustanovení trestního zákona za právní posouzení (rozh. Zm I 918/32), jiný má za to, že skutkovým zjištěním není jen určení doslovu projevu, nýbrž i výklad projevu, určení a výrok rozsudku o tom, jaký byl smysl, směr, dosah a účel projevu a úmysl mluvčího (rozh. Zm II 429/30). Je však také mínění spojující obě hořejší, které praví, že výrok nalézacího soudu o smyslu

projevů není jen skutkovým zjištěním, nýbrž i právním úsudkem (quaestio mixta) podléhaje přezkoumání soudem zrušovacím, obsahuje-li podle své povahy kromě zjištění skutečnosti nerozlučně i její právní posouzení, nikoliv však při deliktech spáchaných ústním projevem, kde hrají úlohu vedle významu slov v jich spojitosti i jiné okolnosti (gesto, zdůraznění slov a pod.) (rozh. Zm II 305/29).

K rozlišení otázek právních a skutkových v této otázce musíme si uvědomiti, kam až sahá interpretace, kam skutkové zjištění a kam aplikace. Do skutkového zjištění patří především vše to, o čem bylo zjištěno, že se odehrálo ve světě vnějším. Tedy slovný obsah projevu a vše co s ním souviselo, zdůraznění slov, gesta, časové a místní okolnosti a pod. Sem patří však také výklad, jaký význam mají použitá slova projevu v prostředí, kde byla pronesena, stejně tak smysl a účel projevu. Naproti tomu je však otázkou interpretace a tedy otázkou právní úsudek, pokud má povinnostní subjekt se zdržeti určitého projevu a pokud projev určitého obsahu dlužno podle právního řádu považovati za zakázaný. Je pak dále otázkou aplikace a tedy také otázkou právní úsudek, pokud zjištěným projevem porušil povinnostní subjekt (pachatel) povinnost uloženou mu zákonem.

Pokud jde o trestný úmysl, bude o této otázce pojednáno níže (v § 20 tohoto spisu).

§ 18. Duševní stavy, vědomí, přičetnost.

Duševní stav nemůže býti ani projevem vůle, který by mohl dáti vzniknouti normě, ani skutkovou podstatou, na kterou lze normu aplikovati. Jenom vnější jeho projev může míti tyto účinky. Patří proto úvahy o duševních stavech všeobecně do oblasti skutkové.

O úmyslu bude pojednáno v další souvislosti (v § 20 tohoto spisu), zde třeba probrati jen otázku vědomí a přičetnosti vůbec.

Judikatura vychází z názoru, že vědomí jako duševní stav nelze prokázati přímým důkazem, nýbrž dá se zjistiti pouze logickým závěrem z vnějších okolností. Pokud soud musí takto svou duševní činností hodnotiti jednotlivé skutkové okolnosti, aby si mohl učiniti skutkový závěr, jde o hodnocení důkazů. O nesprávném právním posouzení by bylo lze mluvíti pouze potud, pokud jde o použití přirozených zákonů myšlení, jichž zachování se požaduje při soudním uvažování (rozh. Rv I 1198/27).

V případech, ve kterých se setkáváme v právním řádě s otázkami vědomí, jde vždy o otázku vědomosti o určitých okolnostech. Na tu lze usuzovati jediné z jevů vnějšího světa. Potud je uvedené

rozhodnutí v právu. V dalším však, pokud mluví o nesprávném právním posouzení v důsledku nezachování přirozených zákonů myšlení, míří již na aplikaci, neuvědomuje si však při tom její hranice.

Při otázkách vědomí musíme rozeznávat mezi otázkou, zda ve skutečnosti tu vědomí bylo, která je otázkou skutkovou, a mezi otázkou, zda vědomí tu muselo být. V tom směru jde již o to, že se povinnému subjektu připisuje určitá povinnost, že něco měl vědět. Tuto povinnost však můžeme vyvodit jen z právní normy (povinnost zachovat pečlivost řádného občana a pod.). Její poznání, interpretace a aplikace budou otázkami právními, zjištění skutkového podkladu pro aplikaci pak otázkou skutkovou.

S tohoto hlediska dlužno přisvědčiti judikatuře, pokud pokládá otázku, zda šofér mohl vzhledem k zjištěným okolnostem vědět, že silnice je pokryta náledím, za právní závěr (rozh. Rv II 130/26, 136/26), otázku, zda smluvník musel vědět o insolvenčnímu druhému smluvníku, za otázku právní (rozh. Rv I 1436/25), otázku, že smluvník věděl o zkracovacím úmyslu spolusmluvníka, za skutkovou (rozh. Rv I 1255/25) a otázku, zda jde o úmysl zkrátiti věřitele, za skutkovou (rozh. Rv I 1702/24); nesprávný je však názor, že skutkovou otázkou je také otázka, zda úmysl zkrátiti věřitele spolusmluvníku musel být znám (rozh. Rv I 1702/24).

Stejným způsobem nutno posuzovati též duševní stavy v právu trestním, pokud mají vliv na přičetnost, která se označuje za právní způsobilost býti subjektem trestného činu. Jde tu o podmínky, na něž je vázána povinnost. Jsou-li tu dány určité podmínky, tato povinnost nevznikne. Tak je tomu na příklad při opilství nebo při rozčilení.

Judikatura stojí na stanovisku, že tvrzení, že obžalovaný byl opilý, není tvrzením skutečnosti, nýbrž závěrem (rozh. Zm IV 384/29). To je nepřesně řečeno. Pokud výkladem normy shledáváme, jaká musí býti opilost obžalovaného, aby bylo možno mluvit o zmenšené přičetnosti, jde o interpretaci, tedy o otázku právní. Pokud zjišťujeme jevy vnějšího světa, na které chceme interpretovanou normu aplikovati, jde o otázky skutkové a při aplikaci samé pak o otázky právní. Je proto úsudek o opilosti právním závěrem, ježto tu jde o aplikaci.

Za otázku právní považuje judikatura také okolnost, zda pachatel jednal v silném rozčilení (rozh. Zm III 1144/25). Také zde musíme rozlišovati okolnosti, které úsudek o rozčilení podmiňují, jako otázky skutkové, a úsudek, kterým na základě těchto zjištěných skutečností dospějeme k závěru, že rozčilení obžalovaného

bylo takové, jak zákon předpokládá, kterýžto závěr je aplikací, tedy otázkou právní.

Nesprávné je stanovisko judikatury, pokud považuje otázku, zda obžalovaný měl o něčem vědomost, za otázku právní; otázku tu je prý možno řešiti jen závěrem z takových skutečností, které mohou smysly býti pojímány; smyslem je možno pozorovati to, jakým způsobem nabude někdo vědomosti o nějaké okolnosti, pouhá vědomost je však otázkou právní (rozh. Zm. III 988/27).

Otázka, zda obžalovaný měl či neměl o něčem vědomost, je vždycky otázkou skutkovou, neboť jde o zjištění jevu vnějšího světa, i když se o něm nemůžeme přesvědčiti (dokázati ho) přímo, nýbrž jen nepřímou. Judikatura zřejmě se tu mylí tím, že v určitých případech ukládá právní řád vědomí za povinnost. V tom směru stačí poukázati k tomu, co bylo shora řečeno o rozlišení otázek, zda vědomí tu jest, a otázek, zda vědomí tu má (musí) býti.

§ 19. Obsah listiny.

Judikatura ve věcech civilních dělí skutkovou a právní stránku v otázkách obsahu listiny tak, že považuje za skutkové zjištění, vyšetřuje-li se pravá vůle stran nejen výkladem listin, ale i jinými prostředky (rozh. Rv II 706/29, 416/24, R I 7/25, Rv I 1380/30, 1217/30, 1271/25 a j.); výklad smyslu listiny na základě jejího obsahu za použití vykládacích pravidel (§§ 914 a 915 obč. zák.) považuje za právní posouzení (rozh. Rv I 943/24, 1271/25, 1217/30, Rv II 416/24 a j.); blíže se to rozvádí tak, že jde o pouhé právní posouzení, je-li úkolem soudu prostý výklad listin podle všeobecných pravidel vykládacích; tvrdí-li však strana, že se obsah listiny neshoduje s její vůlí a nabízí o tom důkazy, jde o otázky skutkového zjištění (rozh. Rv I 1194/26). Podle trestní judikatury může nejvyšší soud k zmateční stížnosti sám podle § 288 č. 3 tr. ř. učiniti právní závěry, je-li obsah listin, jichž se zmateční stížnost dovolává, v rozsudku v podstatě zjištěn (rozh. Zm I 770/32).

Již z podaného obsahu judikatury je zřejmo, že listina je důkazní prostředek jako každý jiný. Odlišuje se pouze tím, že se obsah prohlášení v ní uvedených dá snadno a bez velkých rozporů poznati a tedy i dokázati. Zůstává však při tom jen důkazem, že to, co listina obsahuje, bylo na ní napsáno. Proč se tak stalo a za jakých okolností, o tom listina nevyovídá. To nutno zjišťovati jinými důkazními prostředky.

Poznáváme-li obsah listiny, tu zjišťujeme jev vnějšího světa. Pohybujeme se tedy v okruhu skutkových zjištění. Zůstáváme v něm však i tenkrát, když zjišťujeme, jaký význam má ten neb onen výraz v listině použitý v prostředí, v němž byl použit. Zůstá-

váme konečně v okruhu skutkového zjištění také tehdy, zjišťujeme-li jevy vnějšího světa, které provázely vznik obsahu listiny.

Naproti tomu zkonstruujeme-li si konkrétní normu ze zjištěného obsahu listiny, na který aplikujeme, vyšší normu, půjde při výkladu této konkrétní normy o interpretaci, tedy o otázku právní. Nesmíme však zapomenouti, že zde již nevykládáme listinu nebo její obsah, nýbrž normu (na př. smlouvu mezi stranami). Na to se v praxi zapomíná a také nahoře citovaná civilní judikatura zaměňuje obsah listiny se smlouvou, jejíž uzavření tato listina dokazuje.

Tak zvaná zákonná vykládací pravidla (§ 915 a násl. obč. zák.) neslouží k tomu, aby se pomocí jich vykládal projev vůle nebo obsah listiny. Tato pravidla nás jen poukazují k tomu, abychom zjišťovali nejprve projevy stran, které dohromady jsou nám celkem, podrobeným našemu zkoumání (Sedláček, Obligační právo, 2. vyd., str. 57). Je proto nesporný názor judikatury, pokud mluví o „výkladu smyslu listiny za použití vykládacích pravidel“. Má pravdu jen potud, že tu jde o otázky právní, ale to proto, že jde o interpretaci normy, pokud jde o vymezení, jaké okolnosti třeba zjišťovati, aby mohla býti provedena aplikace.

Hledisko trestní praxe není iritováno podobným předpisem o vykládacích pravidlech a proto se tu prostě klade zjištění obsahu listiny na roveň každému jinému zjištění.

§ 20. Úmysl, vina, zavinění.

Zmínili jsme se již nahoře při pojednání o duševních stavech (v § 18 tohoto spisu), že při otázkách vědomí je otázka, zda vědomí tu muselo býti, otázkou právní, a upozornili jsme na nutnost rozlišování interpretace, skutkového zjištění a aplikace v tomto směru.

Určitým kvalifikovaným způsobem vědomosti je úmysl.

Trestní judikatura slovenská stojí na stanovisku, že otázka, zda obžalovaný měl o něčem vědomost, je otázkou právní; právní otázkou je také, měl-li obžalovaný úmysl spáchat trestný čin; obě otázky je možno řešiti jen závěrem z takových skutečností, které mohou smysly býti pojímány; smyslem je možno pozorovati to, jakým způsobem nabude někdo vědomosti o nějaké okolnosti, pouhá vědomost je však otázkou právní (rozh. Zm III 988/27).

Pokud jde o názor, že otázka, zda obžalovaný měl o něčem vědomost, je otázkou právní, stačí poukázat na kritiku citovaného rozhodnutí dříve (v § 18 tohoto spisu) podanou. V otázce úmyslu pak nutno uvážiti, že jde o otázek několik. Po tak zvané subjektivní stránce stanoví předpisy trestního práva určité náležitosti (skut-

kovou podstatu) trestného činu. Pokud jde o jejich vymezení, jde o interpretaci, tedy otázku právní. Zjišťuje-li se však, jaká je skutková podstata po subjektivní stránce ve světě vnějším, zjišťují-li se tedy ony skutečnosti, kterými se úmysl ve vnějším světě projevil, jde zcela nepochybně o skutkové zjištění. Jestliže se pak z těchto zjištěných skutečností (jevů vnějšího světa) usuzuje na to, že tu byl trestný úmysl, tedy úmysl, jakého trestní norma vyžaduje k naplnění své skutkové podstaty, jde o aplikaci, tedy o úsudek právní. Potud a s tímto omezením je tedy správný názor judikatury, že je právní otázkou, měl-li obžalovaný úmysl spáchat trestný čin.

S uvedeného hlediska dlužno posuzovati také názor judikatury, že otázka úmyslu je otázkou skutkovou (rozh. Zm I 747/24), rovněž tak otázka záměru, který pachatel činem sledoval (rozh. Zm I 633/29). Obě tato rozhodnutí míří na onu stránku zjišťování jevů vnějšího světa, které dokazují úmysl (záměr) pachatele a na základě kterých možno teprve aplikací dospěti k úsudku, že tento úmysl byl trestný, to jest takový, který je normou za trestný prohlášen.

Jiná je otázka viny a zavinění. Poukázali jsme již (v § 13 tohoto spisu), že otázka viny patří do aplikace. Úsudek o tom, že určité jednání dlužno připisovati určitému subjektu k vině, čili že tento subjekt zavinil určitý výsledek, předpokládá úsudek o povinnosti, která je tomuto subjektu právním řádem uložena. Tuto povinnost lze zjistiti výkladem normy, tedy interpretací. Závěr o tom, že takto poznaná povinnost byla porušena, předpokládá zjištění skutečností ve světě vnějším, kterými mělo toto porušení nastati. To se stane skutkovým zjištěním. Závěr sám je aplikací, neboť teprve aplikací úsudku o povinnosti (normy) na zjištěnou skutkovou podstatu můžeme dospěti k závěru, že povinnost byla porušena. Je tedy otázka viny a zavinění otázkou porušení povinnosti, tedy otázkou právní. Jenom nedostatečné proniknutí tohoto problému mohlo vésti k názoru literatury, že otázka viny je otázkou skutkovou (srovnej názor F e u e r b a c h ů v u M a n n h e i m a, Beitrāge, str. 37).

V trestní praxi se také vesměs otázka viny pokládá za otázku právní, v civilní praxi je otázka zavinění považována rovněž za otázku právní (na př. rozh. Rv I 1681/24, 1739/24).

§ 21. Bezelstnost a omyl.

Judikatura považuje otázku bezelstnosti (obmyslnosti) zásadně za otázku právní (rozh. Rv I 1689/24, 1430/30, 1481/30, R I 647/30, Rv II 507/25 a j.). Blíže vykládá své stanovisko tak, že

otázka bezelstnosti jest otázkou právní, jde-li o nesprávný výklad právního pojmu, skutkovou pak tehdy, napadena-li pouze správnost zjištění samých skutkových okolností (rozh. Rv I 423/25). Z tohoto výkladu jsou patrné rozpaky, kam vlastně otázku tuto zařaditi, a zároveň také to, že i tato otázka má svou skutkovou i právní stránku.

Vyjdeme-li však z ústředního pojmu povinnosti, jeví se nám daná otázka v jiném světle. Z právního řádu můžeme seznati povinnost, uloženou normou určitým subjektům, jak mají za určitých okolností své projevy vůle co do jejich obsahu činiti (že nesmí určité skutečnosti jim známé zatajiti a pod.). Výklad obsahu této povinnosti je interpretace, tedy otázka právní. K aplikaci touto interpretací získané normy potřebujeme nutně také zjištění skutkového stavu ve světě vnějším, jehož poznávání (zjišťování) je otázkou skutkovou. Otázka, zda se povinnostní subjekt dopustil bezelstnosti (obmyslnosti), čili zda jeho zjištěné jednání dlužno považovati za obmyslné ve smyslu zákona, je stejně jako otázka viny a aplikací, tedy otázkou právní.

Při otázce o mylu musíme rozeznávati především otázku, zda k omylu došlo. Tato otázka je otázkou po skutečnosti ve světě vnějším, tedy otázkou skutkovou. Stejně tak otázka, zda omyl byl druhé straně znám či nikoliv. Zásadně jinak se nám však jeví otázka omylu při otázce, zda omyl měl nebo musel býti druhému smluvníku znám. Zde jde zase o otázku vědomosti, kterou i zde musíme řešiti na základě konstrukce povinnosti, jak jsme shora o tom (v § 18 tohoto spisu) pojednali. Vykládáme-li povinnost jednoho smluvníka, podle které se měl zachovati, aby mu omyl druhého smluvníka neušel, jde o interpretaci, tedy otázku právní, stejně tak při aplikaci interpretované normy na zjištěnou skutkovou podstatu.

Judikatura řeší otázku tuto tak, že pokládá za právní posouzení úsudek, zda omyl musel býti z daných poměrů zřejmě nápadný (rozh. Rv I 882/29). Tento názor je správný potud, pokud máme na mysli, že se zde míní aplikace.

§ 22. Příčinná souvislost.

Otázka příčinné souvislosti je judikaturou považována za otázku smíšenou; pokud jde o skutkový podklad pro úsudky soudu o příčinné souvislosti, je to otázka skutková, pokud jde o tyto úsudky, je to otázka právní (rozh. Rv I 903/25 a j.).

Judikatura správně rozlišuje skutkový podklad od úsudků

o příčinné souvislosti. Zapomíná však, že tento skutkový podklad bez oněch úsudků není otázkou příčinné souvislosti. Byla by tedy správně otázka příčinné souvislosti s hlediska judikaturou zaujatého jen otázkou právní.

Při řešení otázky příčinné souvislosti nesmíme však zapomenouti, že kausalita je cizí myšlení normativnímu. O příčinné souvislosti mluvíme tam, kde usuzujeme na porušení povinnosti z určitého výsledku. Součástí podmiňující skutkové podstaty normy je však jen tento výsledek, který je následkem určitých příčin, avšak zde se nejedná o tuto příčinu, nýbrž o odpovědnost povinnostního subjektu. S tohoto hlediska pak musíme daný problém řešiti.

Pokud jde o výklad podmiňující skutkové podstaty normy, jde o interpretaci, tedy otázku právní. Pokud tedy lze výkladem normy z určitého výsledku usuzovati na porušení povinnosti a pokud půjde o výklad této povinnosti, stejně tak, pokud půjde o otázku, zda je přípustné rekurovati k zákonu kausálnímu, půjde vesměs o otázky právní. Pokud však půjde o poznávání jevů vnějšího světa zejména v příčinné jejich souvislosti a pokud půjde právě o tuto souvislost ve světě vnějším, půjde o otázky skutkové. Jejich aplikace, totiž úsudek, zda zjištěné skutečnosti odpovídají skutkové podstatě normy, však bude již zase otázkou právní.

S tohoto hlediska lze pak souhlasiti s názorem judikatury, že zjištění o příčinné souvislosti je zjištěním skutkovým (rozh. Zm II 65/29), ovšem jen potud, pokud jde o zjištění příčinné souvislosti ve světě vnějším (že ten a ten následek měl tu a tu příčinu), chápané v čase, prostoru a kausalitě.

§ 23. Důkaz pravdy a pravděpodobnosti.

Otázka důkazu pravdy nebo pravděpodobnosti jest v judikatuře považována za otázku skutkovou, ať už jde o to, zda důkaz byl nebo nebyl proveden (rozh. Zm II 98/29), nebo o otázku jeho zdaru nebo nezdaru (rozh. Zm II 42/26), což je v podstatě totéž.

Také při této otázce si musíme uvědomiti, že má v celé své šíři vlastně dvě stránky. Nežli přistoupíme k jejímu řešení v konkrétním případě, musíme interpretaci naléztii normu, v jejíž skutkové podstatě se důkaz pravdy vyžaduje. Taková norma bude ná příklad zníti: dokáže-li pachatel pravdu svého tvrzení, které by jinak bylo urážkou, nebudiž trestán. K aplikaci této normy musíme nejprve zjistiti (skutkově) tvrzení pachatele a dále pak skutkový děj, o kterém toto tvrzení vypovídá. Před aplikací však musíme srovnati obě tyto skutkové podstaty vnějšího světa (tvrzení a skut-

kový děj), abychom získali celou skutkovou podstatu ve světě vnějším, jak ji norma předpokládá. Je proto také úsudek o pravdivosti tvrzení pachatelova závěrem skutkovým. Máme-li takto zjištěnu skutkovou podstatu ve světě vnějším, můžeme přistoupiti k aplikaci. Skutková podstata v normě vymezená, kterou jsme získali interpretací, zní: „Dokáže-li pachatel pravdu svého tvrzení.“ Skutková podstata zjištěná ve světě vnějším (skutkové zjištění) je: „Pachatel dokázal pravdu svého tvrzení.“ Aplikaci pak provedeme úsudkem: „Ježto pachatel dokázal pravdu svého tvrzení, nebudiž potrestán.“

Při tomto rozdělení celého problému, které je zároveň názorným příkladem interpretace, skutkového zjištění a aplikace, sledujeme, že otázka pravdy a pravděpodobnosti, jak je položena, náleží celá do skutkového zjišťování a že také úsudek o zdaru nebo nezdaru tohoto důkazu je závěrem skutkovým.

Není proto správným názor judikatury, že otázka, zda se zdařil důkaz pravdy nebo pravděpodobnosti není otázkou skutkovou, nýbrž právní (rozh. Zm IV 579/33). Právními otázkami jsou jen interpretace, totiž otázka, pokud a v jakém směru má býti důkaz pravdy nebo pravděpodobnosti veden, a potom aplikace, totiž vyslovení t. zv. důvodu vylučujícího trestnost. Naproti tomu však srovnání skutečností, které byly zjištěny na základě provedeného dokazování, s tvrzeními, která jsou předmětem obžaloby, je otázkou po tom, zda tvrzené (urážlivé) skutky byly dokázány či nikoliv, tedy otázkou skutkovou.

§ 24. Bolestné.

Bolestné označuje dvoje: jednak náhradu za bolesti, utrpěné při poranění, jednak náhradu za újmu na zdraví, je-li újma následkem poranění. V obou případech nejde o újmu majetkovou. Nepříjemný stav, který utrpěl poškozený tělesným i duševním strádáním, má býti nahrazen příjemnostmi, které skýtá majetek, resp. rozmnožený majetek. Jde o smír spáchané křivdy (srovnej Sedláček, Obligační právo III., str. 48).

Podává se proto již z této podstaty bolestného, že tu převládá otázka aplikace. O skutkovou otázku by tu mohlo jíti jen potud, pokud by šlo o zjištění určitých předpokladů pro výši bolestného, na př. o otázku, jaký majetkový prospěch se považuje v daném případě za přiměřený určité újmě a pod. Otázka určení výše bolestného je pak otázkou aplikace, neboť jde o určení obsahu povinnosti. Je proto otázkou právní.

Je proto správným názor judikatury, že nejde o skutkové zjištění, nýbrž o právní posouzení, určil-li soud výši bolestného

podle § 273 c. ř. s. (rozh. Rv I 535/26); je tedy otázka, zda přisouzené výživné jest přiměřené zjištěným okolnostem, otázkou právní (rozh. Rv I 216/24), protože i otázka vyměření bolestného na základě zjištěného skutkového podkladu jest věcí právního posouzení (rozh. Rv I 295/26). Jde tu vesměs o otázky aplikace.

§ 25. Otázka veřejného zájmu.

Otázka tak zvaného veřejného zájmu je v podstatě zvláštní formulací otázky povinnosti. Ptáme-li se, co je ve veřejném zájmu, nebo zda je, či není něco ve veřejném zájmu, nemůžeme míti na zřeteli jiný „zájem“, nežli zájem právního řádu. Konstrukce tak zvaného „veřejného zájmu“ vyplynula z personifikace kolektiva, které musíme však chápati jako právní řád. Právní řád však nemůže projevit svůj „zájem“ jinak, nežli stanovením určitých povinností. K jejich vymezení můžeme dospěti jedině interpretací. Z toho plyne, že otázka, co je veřejným zájmem, je otázkou právní.

Trestní judikatura rozlišuje vedle otázky, zda v konkrétním případě šlo (vůbec mohlo jíti) o veřejný zájem, kterou považuje za právní, také subjektivní stránku této otázky. Po této stránce jde o zřejmý úmysl pachatele chrániti především veřejný zájem, kterážto otázka se považuje za skutkovou (rozh. Zm. I 236/26). Hledisko toto jest správné. V prvním případě jde o interpretaci, pokud jde o otázku, zda mohlo jíti o veřejný zájem, po případě o aplikaci, pokud jde o to, zda o veřejný zájem šlo, tedy v obou směrech o otázky právní. Naproti tomu otázku úmyslu nutno řešiti zde jako otázku skutkovou, neboť jde pouze o zjištění skutkové podstaty ve světě vnějším, jak jsme o otázce úmyslu již pojednali (v § 20 tohoto spisu).

§ 26. Trest a okolnosti rozhodné pro jeho výměru.

Dotkli jsme se již nahoře (v § 13 tohoto spisu) toho, že obsahem povinnosti v trestní normě je výkon trestu. Tento trest jako trestní sankce normy je podmíněnou její skutkovou podstatou. Je proto otázka uložení trestu otázkou aplikace a tudíž otázkou právní.

Při tom nás nesmí mýlit, že právní řád stanoví určité regulativní principy normotvorné, podle kterých má normotvorný orgán stanoviti výměru trestu. V tomto směru musíme rozlišovati interpretaci normy, pokud půjde o výklad uvedených principů, stanovících tak zvané okolnosti pro výměru trestu rozhodné (příťažující a polehčující). Při jejich interpretaci, to jest výkladu a nalezení normy, která na daný případ dopadá, půjde vesměs o otáz-

ky právní. Před aplikací této normy však musíme zjistiti, pokud je či není dána skutková podstata v normě vymezená také ve světě vnějším. To se stane skutkovým zjištěním.

Považuje proto judikatura právem zjištění okolností polehčujících a přitěžujících za skutkové (rozh. Zm I 271/30). Jednou z těchto okolností může býti na příklad okolnost, že obžalovaný byl pro krádež dvakráte potrestán a tresty odpykal. Je proto také její zjištění zjištěním skutkovým (rozh. Zm III 32/26). V tomto směru se nám jeví odsuzující rozsudky jako skutková podstata ve světě vnějším, nikoliv snad jako konkrétní normy. Nemůže se proto jednat ani o jejich interpretaci.

Pokud v literatuře se vyskytuje názor, že otázka viny je otázkou skutkovou a otázka trestu otázkou právní (srovnej názor Feuerbachův u Mannheima, Beiträge, str. 37), je podobné rozdělování nesprávné. Vyplynulo z nesprávného pochopení podmíněné a podmiňující podstaty normy, jak jsme o něm pojednali (v § 13 tohoto spisu; pokud jde o pojetí viny, srovnej § 20 tohoto spisu). Při podmíněné skutkové podstatě normy jde vždy jen o otázky právní, při skutkové podstatě podmiňující se nám pak otázky štěpí v oba směry. K pozorování tohoto dělení jsme měli při hořejších úvahách nesčetně příležitosti.

§ 27. Doslov.

Není možno podati vyčerpávajícím způsobem v této zvláštní části všechny případy, ve kterých běží o rozlišení otázek právních a skutkových. Problém se vyskytuje v každém jednotlivém případě a proto vedle obecného řešení jsme se museli spokojiti jen s několika ukázkami.

Hlavním vodítkem pro řešení ve všech případech zůstane zásadní rozlišení interpretace jako otázky po nalezení vhodné normy, skutkového zjištění jako otázky po existenci skutkové podstaty ve světě vnějším a konečně aplikace jako použití nalezené normy na zjištěnou skutkovou podstatu. Při tom musíme mít na paměti rozlišení obou druhů skutkových podstat při interpretaci a skutkovém zjištění (srovnej § 7 tohoto spisu).

V každém případě řešeném v procesu normotvorném se vyskytují otázky jak právní tak i skutkové. Stačí však rozebrati případ s hlediska stanovení povinnosti právním řádem, jak jsme uvedli obecně v § 13 tohoto spisu a pak na názorném příkladě v § 23 tohoto spisu. Při tom nám vyplyne hned rozdělení otázek interpretace, skutkového zjištění a aplikace a tím také rozlišení otázek právních a skutkových.

SEMI'AR
Judicial.

KNJIŽARNA
oddelenje

SBÍRKA

SPISŮ PRÁVNICKÝCH A NÁRODOHOSPODÁŘSKÝCH

S podporou ministerstva školství a národní osvěty a Rašínova fondu

vydávají

KAREL ENGLIŠ A FRANTIŠEK WEYR

SVAZEK LXXIII.

SKUTKOVÉ ZJIŠTĚNÍ
A PRÁVNÍ POSOUZENÍ V ŘÍZENÍ
SOUDNÍM

STUDIE K REVISNÍMU A ZRUŠOVACÍMU ŘÍZENÍ

PŘED NEJVYŠŠÍM SOUDEM

Napsal

JUDr. KAREL GERLICH

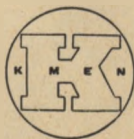
sekretář nejvyššího soudu

a soukromý docent právnické fakulty Masarykovy university

Vydalo v prosinci 1934

nakladatelství „Orbis“ Praha XII

Fochova 62

Vytištěno písmem Ronaldson

Knihtiskárna „Orbis“, Praha XII

